PARAULA D'ÒC

Època II, núm. 20

Valéncia, giner 2021

LES TERRES D'ÒC
Passat, present i futur.

Director: ***Lluís Fornés.***
Consell de Redacció: ***Joan Martinis, Roger Mira, Josep Carles Laínez, Alexandre Orda*z, Anna Nicola, Toni de l`Hostal.**
Tots els drets reservats. El contingut d'esta obra està protegit per la llei, que establix penes de presó i/o multes, a més de les corresponents indemnitzacions per danys i perjudicis, per als que reproduïsquen, plagien, distribuïsquen o comuniquen públicament, en tot o en part, una obra literària, artística o científica, o la seua transformació, interpretació o execució artística fixada en qualsevol tipus de suport o comunicada per qualsevol mitjà, sense la preceptiva autorització dels autors.

© Els autors.
© CIRDOC.
ISSN: 1577-2047

Centre Internacional de Recerca i Documentació Científica.
Associació d'Occitanòfils Valencians.
http://www.oc-valencia.org
Maquetació i gràfics: Joan Martinis, Àlex Ordaz.

ENSENHADOR

- *EDITORIAL* 7

- II Premi Bons Òmes d'Investigació 13

- Las originas deu gascon 17

Gerard Loison

- *HOC* en Sant Vicent Ferrer: Partícula emblemàtica de la pertanyença de la nostra llengua al conjunt occitanoromànic 31

Jordi Colomina

- La llengua valenciana, entre la ciència i la política 37

Lluís Fornés

- 700 anys de la mort de Guilhèm Belibasta 67

José Luís Soler

- Els valencians i l'espai occità, o la cova en el bosc 77

Alexandre Orgaz Dengra

- Cossí crear en occitan en lo monde de uèi ? 81

Jérémy Bernadou

- Los Drapelets 89

Roman Deleuze

- Ressenyes de *Mosatros els valencians i valencianes* 93

Voro López 95

Jordi Colomina 97

EDITORIAL

ALS 700 ANYS LO LLORER VA REVERDINT.

El número 20 de Paraula d'Oc, elaborat dins del pandèmic any 2020, ix a la llum en gener del 2021, i deixa darrere un fum d'experiències nefastes. Naix amb energia renovada. Hem ajuntat un sèrie de treballs que presenten una força extraordinària. Serà que és veritat que ja 'verdeja lo laurèl'?

La portada d'enguany la dediquem a un mapa elaborat pel filòleg Alexandre Ordaz, on trobem la descripció de la històrica Llengua d'Òc en 5 grans blocs, amb les principals modalitats lingüístiques que tenim actualment en el nostre diasistema.

Darrere del concepte 'llengua' pot haver-ne molts i diversos, si és una idea política: nació, independència, prescripció normativa, etc. Darrere del concepte 'modalitat lingüística' pot haver els mateixos conceptes, si es politiza, o quedar-se només en una proposta lingüística per a entendre un panorama lingüístic o sòciolingüístic. Mos quedem, de moment, amb la 'modalitat' perque és més lliure i no prescriptiva. En Paraula d'Oc intentem descriure la nostra situació social, a partir de la llengua. I voldríem, sempre ho hem desitjat, i ho desitgem, que totes les modalitats lingüístiques del diasistema occitanoromà pugueren conviure harmoniosament agermanades, i, fins i tot, embessonades. Els problemes sòciolingüístics que hem patit, i patim, els valencians, els menorquins, els mallorquins, els provençals, els gascons… al nostre modest entendre se solucionen reestructurant el model noucentista de la llengua i acceptant la realitat clara i evident de les nostres diferents

modalitats lingüístiques. Pel bé de Catalunya, pionera en la recuperació lingüística, diguem que aquell projecte necessita reestructurar-se; evitarem així recels i animadversions al catalanisme, i podrem preparar un futur més just, millor. Pero, aquelles coses que no considerem correctes és just i necessari dir-les, expondre-les públicament, amb la intenció més positiva i fraternal possible. I com estem en els 700 anys, el llorer va reverdint. I el verd és el color de l'esperança i del futur. En eixe sentit, el de futur esperançador, s'ha presentat el *llibre Mosatros els valencians i valencianes* (un llibre per a la concòrdia) que en este mateix número té dos apreciacions que remarquem per importants, si no, trascendentals, que el valoren molt positivament; una, la del Catedràtic de Filologia Catalana, i membre de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua, **Jordi Colomina**, que el qualifica de "*valuós*"; l'altra la del Doctor en Filologia Valenciana i President de la Secció de Llengua de la RACV, **Voro López** que diu: "*és un examen previ i objectiu de les causes i de les dos postures enfrontades en la Batalla de Valéncia, que propon que no hi haja ni "vencedors ni vençuts"*.

Si, com sabem, "*la ignorància de les lleis no eximix del seu compliment*", la ignorància, o la simulació d'ignorar -fins i tot de manipular, tergiversar o negar- els fets, no eximix la Història d'anar posant-los en el lloc que els correspon. A la voluntat elitista, interessadament negacionista, s'opon la veritat científica que va consolidant-se per la base amb treball, esforç, investigació, rigor…

En les exposicions que aporta el número 20 la revista Paraula d'Oc es pot comprovar –com ja ve mostrant i demostrant la nostra revista des de fa vora 25 anys, que el secessionisme

lingüísitc, vestit de mitges veritats i de manipulacions documentals, no ha dut més que a causar problemes socials en diverses entitats de la nostra geografia humana i lingüística. Víctimes de l'enfocament secessioniste han sigut, especialment, la societat valenciana, pero també la de ses Illes, la provençal , la gascona…

Decidir un bon dia –manipulant la Gramatica d'Alibèrt- que català i occità eren "*dues llengües*", bessones, pero "*dues*", va ser una decisió política de la burgesia noucentista catalana que, per molt que s'escudara amb apelacions a la ciència lingüísitca –per a amagar "*el pecat*" político- no deixa de ser un acte execrable, intolerable des del punt de vista social, i que faltava, i falta, a la veritat científica. Mestre Alibèrt tenia clar, i així ho va deixar escrit, que "*llenguadocià i català eren (són) dos dialectes de la llengua d'Oc*". Potser no dominava totes les varietats de la família lingüística, pero tenia clar que llenguadocià i català eren modalitats diferents. Actualment podem seguir parlant de modalitats, diferències i unitat.

La "*familha occitanoroman*a" d'Alibèrt –que l'estructuralisme va nomenar 'diasistema occitanoromà' és la nostra històrica llengua d'Oc que va tindre diversos noms a través de la història; a la part sud dels Pirineus se la va conéixer durant centúries com 'llemosina' i, probablement, no perque vinguera de Llemotges sinó de Limos (Limoux) on, probablement, es va escriure La *Cançó de Santa Fe*, el més gran monument a la unitat lingüística nostra.

Com sabem, hi ha diversos fets socials, arquitectònics, artístics, lingüístics, etc que demostren les relacions de tota classe que hem tingut amb tots els pobles de la nostra geografia, des de

Garait, al nord de Llemotges, a Guardamar, al sud d'Alacant. I des del punt de vista lingüístic queda clar ací que el gascó (la modalitat lingüística gascona) és anterior a qualsevol altra modalitat lingüística del diasistema occitanoromà, i que la Llengua Valenciana (la modalitat lingüística valenciana) va ser la creadora del Segle d'Or, el XV, i en l'actualitat continua reivindicant-se com a llengua, exigint el codi ISO i produint i publicant, reivindicant, el seu nom històric.

Tots sabem la importància de la repoblació occitana (gascons compresos) en terres mallorquines i valencianes, des de la reconquesta al segle passat: Càtars, el segle XIV, obrers i menestrals de tota Occitània als segles XVII-XVIII, senyors provençals i gascons el XVIII, etc. El Regne de Valéncia va nàixer culturalment en el breçol de la llengua comuna: el rei-trobador Pere lo Gran escrivia en provençal, segons diu Martí de Riquer. I els valencians Jordi de Sant Jordi i Ausiàs March són els darrers trobadors.

Pero, un bon dia, la burgesia noucentista catalana va decidir que en el diasistema occitanoromànic no hi havia una llengua sinó "*dues*"; per qué? Perque ad ella li interessava políticament. Objectivament n'hi ha "*dues*"? O tres? O quatre? Quantes n'hi ha? Quin és el problema d'acceptar que el gascó és una modalitat lingüística, o llengua? Igualment per al valencià, el provençal, el mallorquí… Totes les modalitats lingüístiques del nostre diasistema tenen els mateixos drets. I poden, i deuen, reivindicar-se, si així ho consideren, com a llengües, si tenen dades objectives i voluntat. Units, en la nostra diversitat –amb les nostres especificitats i peculiaritats pròpies perfectament

respectades, i sense alienacions- som una societat europea de 25 milions. Qui té interés a separar-mos i minimizar-mos? Per qué? La nostra proposta és clara: Diguem no a l'elitisme noucentista, i als seus continuadors actuals, i diguem òc a investigar i a explicar amb rigor -per la base i des de les bases- els resultats dels nostres estudis. Com ara: Ací tenen el núm 20 de Paraula d'Oc.

LLORER DE LES 7 BRANQUES, A SANT PAU D'ALBOCÀSSER.
(I… ALS 700 ANYS 'VERDEJA LO LAURÈL').

Convocat el II Premi Bons Òmes d'investigació

Com es diu en el llenguatge popular, *juant juant*, hem descobert que els temes d'oc interessen a diverses persones investigadores, de cada punt més. I ací tenim els noms dels que hem pogut i/o sabut tindre notícia. Estem molt agraïts a totes les persones que col.laboren a l'estudi dels temes d'oc perque reforcen la nostra proposta d'eixamplar el marc d'estudi científic, i això pensem que és positiu i saludable, i pot ser molt efectiu per a la bona salut social valenciana.

INVESTIGADOR@S DE TEMES D'OC.

Investigadors de l'associació Òc-Valéncia

Fornés, Lluís
Hostal (de l') Toni
Laínez, Josep Carles
Martinis, Joan
Mira, Roger
Núñez de Arenas, Sergi
Ordaz, Alexandre
Penella i Ramon, Artur

Investigadors de l'associació L'Assegador, i de les comarques de Castelló:

Aparici Martí, Joaquín
Barquero Genovés, Carles
Beltrán, Soledad
Beltran Zaragozá, Andreu
Doménech, Gabriel
Gil Vicent, Vicent
Martínez Montañes, José P.
Más Boix, Santiago
Rosas Artola, Manuel
Saborit Vidal, Josep
Segarra, Fèlix
Soler, Jose Luis
Pitarch, Jovita

Altres investigadors que han inclòs temes d'oc:

Baydal, Vicent
Calpe, Àngel
Colomina, Jordi
Huguet, Jesús
López, Voro
Villanueva, Josefa

II PREMI BONS ÒMES D'INVESTIGACIÓ

Dels treballs que hem pogut avaluar, el Jurat del II Premi Bons Òmes d'investigació decidix atorgar el premi enguany a:

Joaquín APARICI MARTÍ i Manuel ROSAS ARTOLA

Pel seu treball:
LA INFLUENCIA ARAGONESA Y OCCITANA EN EL USO DEL LADRILLO EN LAS CASAS DE CASTELLÓ DE LA PLANA
Publicat en:
STVDIVM. Revista de Humanidades, 18 (2012) ISSN: 1137-8417, pp. 45-59

Del qual reproduïm un fragment:

"*A favor de esta hipótesis (la influencia aragonesa y occitana) hay diferentes argumentos que podemos esgrimir a continuación:*

1) La cronología del uso del ladrillo es anterior en Occitania y Aragón.
En todo el sur de Francia, entre los siglos XII-XIV, aparece el ladrillo, con diferentes grados de intensidad, como material de los edificios públicos yprivad os de las zonas urbanas. Al mismo tiempo en Aragón, particularmente en la zona central del valle del Ebro alrededor de Zaragoza, se manifiesta la conexión con Occitania, favorecida por las fuertes relaciones entre los monarcas aragoneses y los condes de Tolosa durante el siglo XII y

comienzo del siglo XIII, en las fórmulas arquitectónicas y el uso masivo del ladrillo en la arquitectura.

2) En Aragón el ladrillo se erige como el material exclusivo de la arquitectura pública y privada. Solamente en Aragón se puede hablar, a partir del siglo XIV, de una arquitectura del ladrillo en los muros de carga y también es, especialmente desde el siglo XVI, el único lugar donde se puede hablar de una cultura popular del uso del ladrillo.

3) El origen occitano de obrers de vila que trabajan en la segunda mitad del siglo XVI y primeros años del siglo XVII en Castelló de la Plana. De los artesanos relacionados con la construcción presentes en esta localidad durante esos años, dieciséis aparecen registrados como naturales del reino de Francia (tres lo suponemos por el contexto): siete son obrers de vila y los otros nueve son canteros. De tres de los obrers de vila conocemos su procedencia exacta y la fecha en la que trabajan en la ciudad de Castelló".

LAS ORIGINAS DEU GASCON

Gerard **LOISON**

A- LAS ORIGINAS DEU GASCON.

> "Lo gascon qu'èra dejà format au sègle sèt, quan ni l'occitan ni lo catalan non n'èran pas enqüèra. O sia que la lenga deus Gascons, aperada gascon o lenga gascona, qu'ei la mei anciana de totas las lengas occitanoromanicas. La question se lo gascon ei un dialècte de l'occitan n'ei per conseqüència pas corrècta. La question corrècta qu'ei meilèu si l'occitan ei la medisha lenga que lo gascon o s'ei ua lenga separada. Logicament, lo gascon non pòt estar considerat com a dialècte de l'occitan pr'amor qu'existiva dejà quan l'occitan n'estó pas enqüèra format" (Jean-Pierre Chambon e Yves Greub)

L'emergéncia de l'idiòma gascon qu'ei indissociabla de l'istòria deu Ducat de Vasconia o de Gasconha (en latin medievau Dux Wasconum o Dux Wasconiae). Los Vascons qu'èran un pòble de l'antiquitat qui aucupava lo territòri enter l'arriu Ebre e los Pirenèus dab un accès a la mar de Gasconha au pòrt d'Oiasso (uei lo dia Irún). A l'epòca de Juli César, lo territòri vascon que corresponèva haut o baish a la Navarra actuau, Aragon nòrd-occidentau, ua petita part d'Euzkadi e la Rioja. Suus dinèrs vascons que i figurava de manèira regulara la mencion « *barskunes* » escriuta en caractèrs celtibèrs (derivats de l'alfabet ibèr, eth-medish adaptat de l'alafabet fenician). Aqueste mot « *barskunes* », a l'origina deu mot latin vascones, qu'ei shens nat dobte indoeuropèu, que's pòt interpretar peu celtic com *« los montanhòus* », « *los de las hautors* ». Totun, l'epigrafia vascona

en latin, arron la conquèsta romana, que revèla noms de divinitats e de personas qui semblan meilèu de tipe aquitan, qu'ei a díser proto-basco. Lo lingüista basco Joaquín Gorrochategui que'n deduseish los vascons qu'èran celtibèrs de lenga aquitana qui practicavan ua lenga indoeuropèa tanben, celtica o afina au celtic.

A partir deu sègle dus, los Vascons que s'espandín au nòrd deus Pirénèus per la Novempopulània, qu'ei a díser grosso modo lo territòri comprés enter Pirenèus, la mar de Gasconha e l'arriu Garòna, lhevats los territòris au ras de Bordèus e de Tolosa. Los Vascones que s'i installèn pacificament assimilant los poblants de Novempopulània qui èran de lenga protobasca, com eths. A partir deu sègle 6, los abitants de Novempopulània qu'estón aperats Vascones o Wascones en lenga latina, qu'ei a díser, en romanç, vascons o gascons. La Novempopulània qu'èra aperada Vasconia Cisterior e l'antica Vasconia « Vasconia ulterior ». En latin medievau, lo tèrmi « *Wascones* » (« *Gascons* ») que's refereish aus vascons deus dus costats, shens har cap de distincion enter bascos e gascons. Qu'ei la rason per la quau lo comte de Pamplona qui combató los musulmans de l'Emirat de Cordoba au costat deus Asturians e qui's morí a Pontecorvo en 816 qu'ei dit en romanç Belasc lo Gascon (Velasco el Gascón, Belasc el Gascó).
Los Vascons que pausavan problèmas aus Francs, en tot arlandejar las lors vilas continuaument e atacar los viatjaires en bandolèrs. Que calè absoludament que los Francs i pausèssen bon òrdi. Alavetz, lo rei merovingian Teodobert 2 que creè lo títol de « *Dux wasconum* » autorgat a un « *Genialis* » (sic, atau qu'èra

lo son nom) encargat de botar un pòc d'òrdi per las tèrras Vasconas. Atau qu'estó creat lo Ducat de Gasconha o Vasconia en 600 o 602. Au nòrd, lo ducat corresponèva haut o baish a l'antica Novempopulània. Au sud, la causa qu'ei mensh clara. Que devè compréner lo Saltus Vasconum tanben, dinc a la creacion deu reiaume de Pamplona per Enec Arista au sègle 9. Aquesta creacion qu'estó permetuda peus Francs com a part d'ua estratégia destinada a empachar l'invasion musulmana deu lor territòri mei au nòrd.

Los poblants deu ducat de Gasconha qu'èran majoritàriament de lenga non-indoeuropèa, concrètament aquitana (protobasca). Totun que i èran nombrós los representants d'autas « nacions » o « etnias » com gaus o meilèu gallo-romans (gaus romanizats), francs, saxons, danés (« *vikings* ») etc. Si lo prumèr duc de Gasconha, Genialis, èra probablament galloroman, lo son successor Aeghid qu'èra saxon. La lenga comuna d'aquesta gent qu'èra lo latin au nivèu de l'escríver mès la modalitat orau, la « lengua vulgar » qu'èra lo gascon, fruit de l'evolucion locau deu latin. Dus linguistas de Paris-la Sorbona Jean-Pierre Chambon e Yves Greub qu'establín lo gascon qu'èra dejà format au sègle sèt, quan ni l'occitan ni lo catalan non n'èran pas enqüèra. O sia que la lenga deus Gascons, aperada gascon o lenga gascona, qu'ei la mei anciana de totas las lengas occitanoromanicas. La question se lo gascon ei un dialècte de l'occitan n'ei per conseqüència pas corrècta. La question corrècta qu'ei meilèu si l'occitan ei la medisha lenga que lo gascon o s'ei ua lenga separada. Logicament, lo gascon non pòt estar considerat com a dialècte de l'occitan pr'amor qu'existiva dejà quan l'occitan n'estó pas enqüèra format.

Lo triangle geografic gascon n'estant pas ua isla ni un continent isolat, que podem imaginar lo romanç deus gascons que podó influenciar la formacion de las modalitats occitanoromanicas vesias en dehòra de l'airau gascon.

La mapa deus País Gascons realizada peus dus gascons : lo lingüista landés Halip Lartiga e un especialista girondin deu gascon setentrionau Gabriel Balloux au còp biologista, geografe e autor de divèrs libes suu gascon.

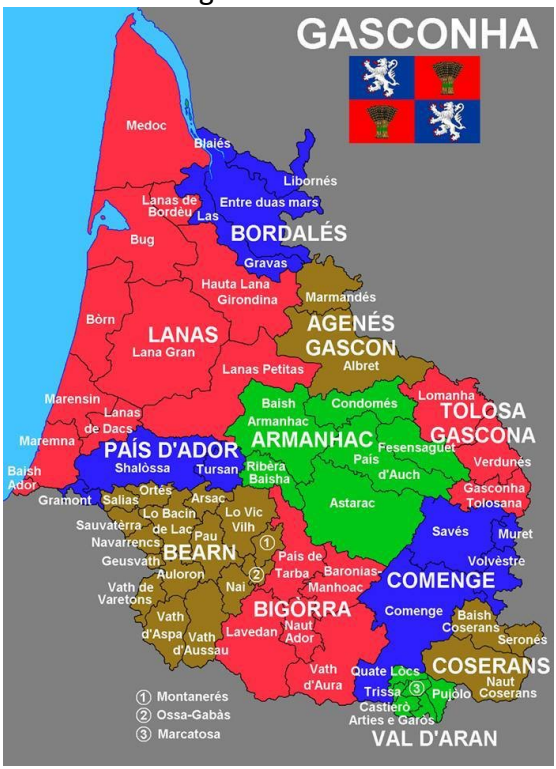

Lo gascon e lo catalan qu'an caracteristicas en comun qui los diferéncian de l'occitan (sensu stricto). Aquiu que n'avetz quauques-uas :
1- la reduccion de –mb en m : oc. camba gasc-cat cama

2- reduccion de –nd en n : oc- profond-profonda gasc-cat pregon, pregona deu gasc. prehon - > pregon. La generalizacion de la fòrma derivada de andar :anar (autanplan en occitan qui consèrva normaument lo –nd-) que poiré remontar a l'epòca deu Ducat de Gasconha. Lo mot gascon qu'auré viatjat au dehòra de l'airau pròpiament gascon.

3- latin -arius >-èr versus ièr: oc fustièr gasc hustèr cat. fuster

Lo gascon qu'an caracteristicas pròpias com, per exemple,

4- ll latin que vad -th en posicion finau e –r- en position intervocalica. En occitan ll qu'ei simplifiact en l.
gasc. castèth cat. castell oc. castèl ; vath, vall, val ; còth, coll, còl, budèth, budell, budèl etc
gasc. casterar cat. castellar, oc. castelar; corada, collada, colada etc.

5- la « n » intervocalica que dispareish hòrt sovent : ua vs una ; lua vs luna. Queste trèit qu'èra corregit hens los tèxtes ancians.

6- la f que vad ua h bohada plan sovent : hilh, fill ; o que vad muda : ahromiga (= arromiga) cat. formiga. Aqueste trèit qu'èra corregit hens los tèxtes ancians.

7- la r iniciau qu'ei regularament precedeish per –ar, un trèit considerat com vulgar e en generau corregit en las lengas de la peninsula. A còps en gascon tanben cf. basco Arrutia (barranc) = Ruthie, Rutie (nom de familha gascon de Sola)
gasc. arriu, arrei, etc. oc. cat: riu, rei etc.

8- Ua gran part deu gascon emplega particulas ditas enonciativas çò qui pòt modificar l'estructura de la frasa.
Joan que canta = (cat.) Joan canta
Que ditz los òmis que i son o Que ditz que los òmis i son. = (cat.) Diu que els homes (hòmens) hi son.
Totun que sab los òmis n'i son pas o totun que sab que los òmis non hi son.
Cat. Tanmateix sap que els homes no hi son.

B- LA QUESTION DEUS DIALÈCTES

L'idioma gascon que presenta ua diversitat dialectau au mensh autant importanta com en catalan.

Aqui qu'avetz la mapa deus dialèctes gascons segon Gabriel Balloux qui la concebó a partir de l'Atlas Lingüistic de Gasconha.

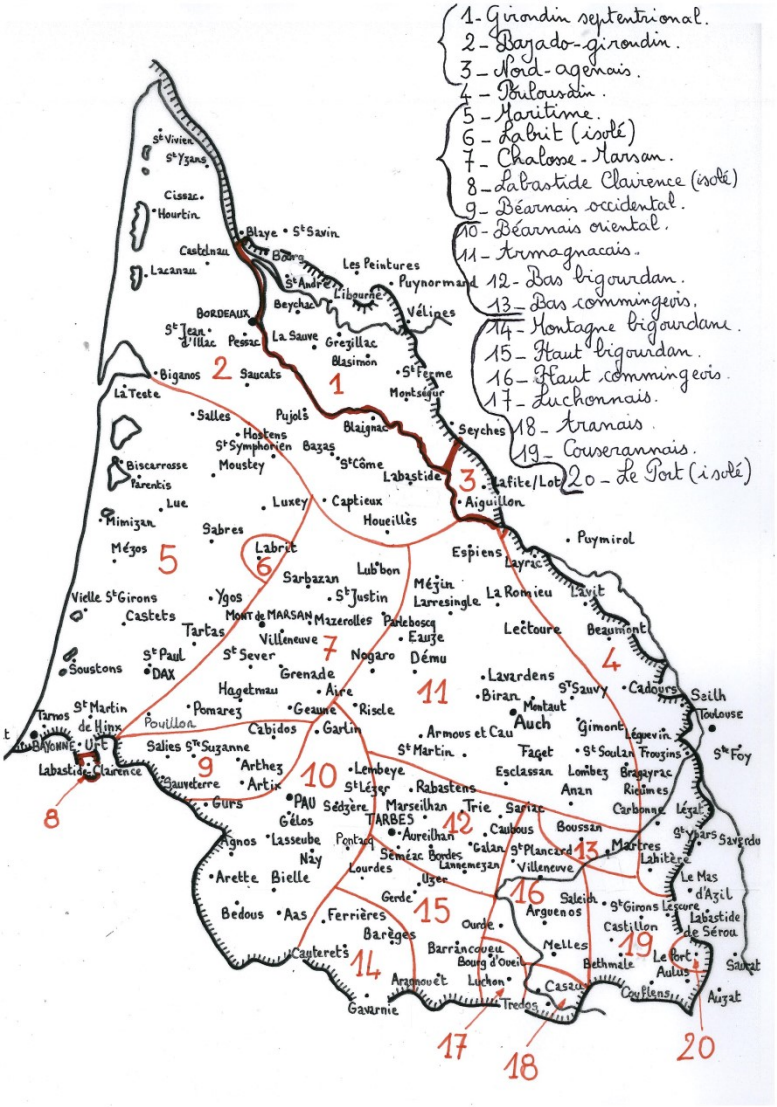
1 - Girondin septentrional.
2 - Bayado-girondin.
3 - Nord-agenais.
4 - Toulousain.
5 - Maritime.
6 - Labrit (isolé)
7 - Chalosse - Marsan.
8 - Labastide Clairence (isolé)
9 - Béarnais occidental.
10 - Béarnais oriental.
11 - Armagnacais.
12 - Bas bigourdan.
13 - Bas comminges.
14 - Montagne bigourdane.
15 - Haut bigourdan.
16 - Haut comminges.
17 - Luchonnais.
18 - Aranais.
19 - Couserannais.
20 - Le Port (isolé)
St Vivien
St Yzans
Cissac
Hourtin
Castelnau
Lacanau
Blaye
St Savin
Bourg
Les Peintures
St André
Puynormand
Libourne
Vélines
Beychac
BORDEAUX
St Jean d'Illac
Pessac
La Sauve
Grezillac
Blasimon
St Ferme
Montségur
Biganos
Saucats
La Teste
Salles
Pujols
Hostens
St Symphorien
Bazas
Blaignac
Seyches
Biscarrosse
Parentis
Moustey
St Côme
Labastide
Lafite/Lot
Aiguillon
Lue
Luxey
Captieux
Houeillès
Mimizan
Sabres
Mézos
Labrit
Espiens
Puymirol
Layrac
Sarbazan
Lub'bon
Méjin
Larresingle
La Romieu
Lavit
Vielle St Girons
Ygos
St Justin
Castets
Mont de MARSAN
Mazerolles
Perlebosq
Eauze
Lectoure
Beaumont
Tartas
Villeneuve
St Paul
St Sever
Nogaro
Dému
Soustons
DAX
Grenade
Lavardens
St Sauvy
Cadours
Seilh
Toulouse
Hagetmau
Aire
Biran
Montaut
Auch
Tarnos
St Martin de Hinx
Pomarez
Geaune
Riscle
Poullon
Cabidos
Garlin
Armous et Cau
Gimont
Léguevin
BAYONNE
Urt
Salies
St Suzanne
St Martin
Faget
St Soulan
Frouzins
St Foy
Labastide Clairence
Arthez
Lembeye
Esclassan
Lombez
Bragayrac
Mauvezerre
Artix
St Lézer
Rabastens
Anan
Riscimes
Gurs
PAU
Sédzère
Marseilhan
Trie
Sariac
Carbonne
Légat
Gélos
TARBES
Boussan
St Lys
Savardu
Lignos
Lasseube
Pontacq
Aureilhan
Caubous
Martres
Nay
Seméac
Bordes
Galan
St Plancard
Lahitère
Lourdes
Lannemezan
Villenouve
Le Mas d'Azil
Arette
Bielle
Ugee
Gerde
Saleich
St Girons
Lescure
Bedous
Aas
Ferrières
Ourde
Arguenos
Castillon
Labastide de Sérou
Barèges
Barrancoueu
Melles
Bethmale
Le Port
Cauterets
Bourg d'Oueil
Aulus
Sauzat
Aragnouet
Luchon
Casaus
Couflens
Aspet
Gavarnie
Tredos
1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

Lo gascon, com lo catalan, que's divisa en plusiors grans zònas dialectaus . Qu'en podem repertoriar quate principaus segon la classificacion de Gabriel Balloux:

1- lo gascon setentrionau

La proximitat geografica dab l'occitanque poiré explicar lo gascon setentrionau que presente trèits que'u son pròpis. O sea lo gascon setentrionau qu'ei probablament un gascon occidentau de transicion, gahant trèits d'origina occitana qui'u hè assemblar mei au gascon orientau per rapòrt a divèrs critèris. Que son deu gascon setentrionau lo girondin setentrionau, lo basado-girondin e l'agenés.

2- lo gascon occidentau.

Qu'amassa lo gascon maritime, lo gascon de Labrit, lo de Shalòssa-Tursan, lo de Labastida de Clarença e lo bearnés occidentau.

3- lo gascon orientau centrau

Qu'amassa lo bearnés orientau, l'armanhaqués, lo baish-bigordan, lo baish-comengés dab lo gascon tolosan a despart, aqueste darrèr hasent la transicion dab lo lengadocian de Tolosa.

4- Lo gascon sud-orientau

Que comprén lo bigordan montanhòu, lo haut-bigordan, lo haut-comengés, lo luishonés, l'aranés, lo coseranés e lo gascon deu Pòrt.

O sea que podem definir tres zònas lingüisticas :

Lo gascon setentrionau (d'autescòps probablament restacat a l'occidentau)
Lo gascon occidentau
Lo gascon orientau.
Lo gascon occidentau que comparteish trèits comuns dab lo catalan orientau. Que son :

1- la confusion fonetica de l'a posttonica dab l'e post-tonica negre e negra que's pronóncian parièr.

2- La caracteristica 1 qu'induseish lo trèit caracteristic de las desinéncias deu subjontiu en –i ex. vèrbe aver (cat. haver) en gascon occidentau :

agi
agis
agi
àgim
àgitz
agin

Notatz l'accentuacion àgim e àgitz qu'arretrobam en catalan orientau : hagi, hagis, hagi, hàgim, hàgiu, hagin. Ua mèra coincidéncia ? Arren de mensh segur.

En gascon occidentau, en contra deu catalan orientau, aqueste patron que concerneish tots los vèrbes a totas las personas. Exemple : subjontiu present de cantar e de pèrder :
1- canti
2- cantis

3- canti
4- càntim
5- càntitz
6- càntin

1- pèrdi
2- pèrdis
3- pèrdi
4- pèrdim
5- pèrditz
6- pèrdin

Etc.

En gascon orientau, negre no's pronóncia pas com negra e las desinéncias deu subjontiu que son haut o baish las de l'occitan classic :

1- Aji, aja
2- Ajas
3- Aja
4- Ajam
5- Ajatz
6- Ajan.

Atau cantar au subjontiu present :
1- Canti, cante
2- Cantes
3- Cante

4- Cantem
5 -Cantetz
6- Canten

Etc.

Que's vei lo patron deu gascon orientau qu'ei deu tipe occitan, com en catalan occidentau.

La fonetica anciana deu gascon occidentau qu'èra identica o pròishe de la deu catalan orientau, dab la confusion de la e de la a atòna en posicion pre e post-tonica. En posicion pretonica n'ei pas mei lo cas uei lo dia mès lo gascon qu'en pòrta traças :

Latin sacratu(m) = gasc. segrat (= cementeri)
Latin sacramentu(m) = gasc. segrement, sagrement
Latin sation(em) = gasc. sason, seson (segon los parlars)
Latin ration(em) = gasc (ar)rason, (ar)reson
Francés chagrin - > gasc shegrin.
Latin travare, en gascon travar d'on deriva trabucar (var. travucar= traüucar), trebucar ; trabuc, trebuc (cat. entrebanc), entrabucar, entrebucar, entrabuc, entrebuc (d'on vieneré lo mot catalan entrebancar, entrebanc)
Demorare = gasc demorar, damorar
Etc.
Com a anecdòta, notatz en gascon lo mot « amerar » que va passar en catalan on s'i gahè duas fòrma « amerar » (occ. val.) e amarar (or.) « Mèr » en gascon o sia « mer » en catalan (deu latin merus) que significa pur, autentic mentre lo son derivat gascon «

merac » que significa impur, cascant, lord (cat. brut). La significacion antinomica d' « amerar » : diluir, har impur, que sembla estar un gasconisme. Lo vèrbe « amerar » qu'ei desconeishut en occitan (sensu stricto, qu'ei a diser non-gascon).

Ua auta caracteristica fonetica probablament compartida peu catalan orientau e peu gascon occidentau ancians qu'ei la prononciacion neutralizada de la « e » tancada tonica, enqüèra conservada aus extrèms deus domenis catalan e gascon, respectivament en balear e en gascon de las Lanas. Pera = Pere /pərə/ en en malhorquin ; /pœrə/ en gascon maritime.

Au sègle 12 enlà, lo gascon que començè d'estar emplegat a l'escríver au lòc deu latin. Las fòrmas deu subjonctiu emplegadas a l'escríver n'èran generaument pas las dab las desinéncias en –i. Aquesta observacion que miè los linguistas a la conclusion las fòrmas en –i que son mei recentas que non las classicas. Totun aquesta conclusion n'ei pas necessariament vertat. B 'ei possible que las duas manèiras de formar lo subjontiu existivan dejà en concurréncia e que las desinéncias en –i èran evitadas au profieit de las classicas, jutjadas mei corrèctas o mei presentablas. De fèit, lo gascon ancian en generau que s'estimava mei emplegar las fòrmas de l'orientau, mei occitanas, quitament a Pau, Baiona o Bordèu. Qu'observam la medisha causa en catalan orientau qui preferivan las fòrmas « classicas » (valencianas) deu subjontiu jutjadas mei classicas, mei « occitanas » dinc a la reforma catalana de Pompeu Fabra. Totun, las similituds enter los dus extrèms de l'airau catalano-gascon, lo catalan balear a l'extrèm mediterranèu e lo gascon maritime (còsta bascolandesa) de

l'aute costat, que son granas, tròp nombrosas per poder viéner deu azard solet, segon un linguista american, lo professor Thomas J. Walsh. Que representarén, segon eth, los trèits mei ancians de la lenga, apareishuts dab lo quite gascon au sègle 7. Que seré au sègle nau e dètz que la lenga de Tolosa influí suu gascon deus parçans vesins e suu catalan de Palhars-Urgelh qui tots hasèvan part deu Comtat de Tolosa. O sia qu'èra l'occitan de Tolosa qui, en tot penetrar lo gascon vesin e lo catalan via Foix dinc a la Seu d'Urgell, provoquè ua « occitanizacion » deu gascon e deu catalan en remplaçar las fòrmas comunas au gascon e au catalan per fòrmas mei occitanas e en har la fonetica deu gascone deu catalan mei clara. Que seré la lenga de Tolosa a l'origina de la dicotomia dialectau occidentau-orientau au còp en gascon e en catalan segon Thomas J. Walsh. Los parlars mei distants de Tolosa e de la frontièra dab l'occitan sensu-stricto que guardèn trèits originaus qu'arretrobam aus extrèms respectivement du domeni catalan (Balear) e deu domeni gascon (còsta basco-landesa).

Atau que s'explicarén las similituds linguisticas enter dus domenis shens contact fronterèr entre si : lo gascon occidentau e lo catalan orientau qui trobam enqüèra mei nombrós enter lo gascon de la còsta bascolandesa (lo gascon maritime) e lo balear. Aquesta ipotèsi d'ua isoglòssa comuna catalano-gascona qu'ei un chic revolucionària, n'ei pas çò d'admetut en generau, totun l'originalitat de la vision qu'ei interessanta e que'nse da per perpensar.

Se'n voletz saber mei, que vs'aconselhila lecture de l'article deu professor Thomas J. Walsh.

Walsh, Thomas (1986): «Una isoglossa catalano-gascona», dins J. Veny / Joan M. Pu- jals (ed.): Actes del Setè Col•loqui Internacional de Llengua i Literatura catalanes. Barcelona: Associació Internacional de Llengua i Literatura Catalanes; Publicacions de l'Abadia de Montserrat, p. 601-617.

HOC EN SANT VICENT FERRER: PARTÍCULA EMBLEMÀTICA DE LA PERTANYENÇA DE LA NOSTRA LLENGUA AL CONJUNT OCCITANOROMÀNIC

Jordi **COLOMINA**

Com a mostra de gratitud a la revista Paraula d'Oc i com a reconeiximent al seu benvolgut director, Lluís Fornés, amb motiu de la publicació del seu valuós llibre Mosatros els valencians i les valencianes (2020), oferixc ací una mostra ben representativa del meu llibre La llengua de sant Vicent Ferrer: Estudi lingüístic i Diccionari integral (en procés de publicació, Valéncia, Acadèmia Valenciana de la Llengua).

A) ADVERBI AFIRMATIU

1.En resposta a oracions interrogatives afirmatives, expressa afirmació.

a. Interrogatives directes.

HOC"'*Perdonau-me, que yo me castich', ¿perdonar-li heu?, hoc*" C 232; *"¿si dormia [Jesuchrist en lo desert]? Hoc, axí com altre hom*" Q 44; *"¿són males algunes erbes? Hoc a hòmens lo realgar*" G 83; *"'¿Digau, e vós prestau?' 'Hoc'. '¿E preneu-ne res? –'Hoc, car rahó és*" E 214-5; *"'¿e ha ésser axí?' –'Hoc, sens degun*

remey'" C 162; "'*ooy, pare, ¿e poria-la haver?' 'Hoc', dix ell*" G 133; "'*¿sou vós aquí?'. 'Hoc'*" C 109; "*així mateix di<r>-vos an: '¿Vós féu oració?' Direu vós: 'Hoc, a matí e a vespre'*" Pa 632.

b. Interrogatives indirectes.
HOC"*Altra qüestió, si algunes persones són scusades de aquest dejuni: hoc, per necessitat, són scusades*" Q 23.

c. Duplicat.
HOC, **HOC**"*Moysés enterrogà al seu poble si la volien servar, digueren: 'Hoc, hoc'*" G 211.

d.Reforçant o reforçat per altres adverbis d'afirmació.
HOC cert "*¿E aquesta disposició féu en los apòstolls? Hoccert meravelosament*" Pc 321.
cert hoc "'*¿He aquesta disposició agueren los apòstols? 'Certhoc'*" Pc 322.
hoc certes "*E aprés mengar, que li digués: 'Ha·us sabut bo? 'Hoccertes*'. '*Donchs vostre fill vos haveu mengat'*" C 137; "'*¿E açò és vostre déu?' 'Hoccertes'*" D 252.
certes hoc "*Donchs, veus que dóna entendre que són moltes maneres de febres; certes hoc*" A 216; "*¿no·l loharàs? Certes hoc*" Q 4.

2.Matisant una oració afirmativa, seguit de la conjunció mas, '*sí, però…*'.
HOC, **mas**…"'*Axí com ells se'n tornaran, nosaltres los matarem'. 'Hoc, mas ¿si no·ls conexerem?*' E 178; "*bé és estat feyt, hoc, mas han texit fils de aranya los regidors de aquesta [ciutat]*" F 10.

3.Confirmant una afirmació, 'sí, certament ho és'
HOC "*E sus que foren prop, que ja vehien sa casa, veus que veren gran fum; '¡O, Santa Maria! ¿Què és allò? Sembla fum'. 'Hoc'*" D 97; "*les dues maneres primeres de creure no porten a paraís sens aquesta, mas quan aquesta tercera hi és, hoc, servant los seus manaments*" D 247.

4. Matisant una oració negativa, '(no això) però sí…'
HOC "*Jamés lo home no haje en oy sa carn que la mate, hoc castigar-la*" Q 93; "*nenguna cosa que·s prenga en dinar o en sopar, no·s pot pendre a col·lació: dàtils, confits hoc*" Q 88; "*no eren cechs per ignorància, mas per maílicia, que no conexien sos peccats, hoch los dels altres*" Q 150-1; "*persones quesón santes, que no han error per peccat mortal, hoc venial, e serven los deu manaments, e complixen aquells*" Q 8.

5. Amb el verb dir,'respondre afirmativament'.
a. Precedit de la conjunció que, com en la llengua actual.
DIR QUE HOC *"¿Donchs llavors se devia soltar? Dich que hoc*" G 244; "*alguns dien quehoc*" Q 24; "*dich quehoc, car la Església no ha intenció de fer dejunar a degú que sie en perill*" E 117; "*dirà ell que hoc, e vós li direts que les digue arreu*" Pq 219; "*e si volem dire si aquí era la Verges Maria, podem dire queoc*" Br 20; "*E él li vay demandar si Jhesuchrist era mort, e él li vay dire que oc*" Br 50.
b. Sense la conjunció que.
NO DIR HOC NI NO'no pronunciar-se (sobre una qüestió)'"*A qüestió perplexa no dir hoc ni no*" G 28.

6. En resposta a una pregunta que conté el verb haver, acompanyat de l'infinitiu haver, 'sí, certament'.
HOC, HAVER"'*Ara, digues-me: 'Dejús los juheus, ¿ha•y ànimes?'. 'Hoc, haver de mals cristians: jurador, renegadors de Déu, etc.'*" E 252; "'*¿Haveu vós legit lo psaltiri?' Dix sent Steve: 'Hoc, haver'. 'Bé par que mal lo sabeu*'" G 195.

B) ADVERBI FOCAL D'INCLUSIÓ

1. 'Igualment, així mateix, també'.
a. Usat tot sol.
HOC*"¿Què farien de tu los ministres, hoc de ton fill*?" A 113; "*ab fraus, engans e usures desfan aquell e aquell, hoc les comunitats ab tracmanys, censals e altres maneres; ¡oo, quinya crueldat!*" A 266: "*si és una vídua jove o fadrina pobre, trameten-hi alcavotes a les serventes de casa, hoc a les dides, may cessen fins que les han haüdes*" G 155.
b.Seguit de la conjunció e/i.
HOC E'i també'"*Per tres coses que havia la preÿcació de sent Andreu, hoc e los altres apòstols, e ara nosaltres lo contrari*" G 185; "*quants hòmens [...] hoc e àguiles, ço és, regines, han conegut aquest senyal e fan penitència, duqueses, comtesses e altres*" G 78; "*és Sperit de Déu e és Déu, hoc e lo Sperit de sapiència*" Pc 306.
hoc e que "*Que lo Sant Sperit nos sia dat per Déu lo Pare, hoc e que totes les altres coses necessàrias nos sian atorgadas*" Pc 299.

hoc i "*Los prelats ecclesiàstics, los prínceps terrenals e los regidós de la cosa publica del món, hoc hi los singulars de les universitats*" Pc 323; "*per ço que, de·quí avant, aguessen audàcia e fortalea e no poguessen mortalment pecar, hoc i per ço que fosen ligats e units ab Déu*" Pc 320; "*hochi a vegades s'i allancegen bé*" C 138.

2. Indica emfàticament el caràcter sorprenent o extraordinari d'un enunciat, equivalent als moderns 'inclús, fins i tot'.Amb este sentit, hoc és un interessant precedent de la partícula àdhuc, que segurament hauríem d'haver grafiat àdhoc, car en Tortosa és viva com a adho, ien el Pallars com a adhos. DCor esmenta (s.v. adhuc) l'exemple vicentí "*hoc dels béns*" (A 184).

HOC "*Tots lo conexien, hoc los cans lo conexien*" G 84; "*les persones que moren en peccat morta […], hoc dels béns que han fets han dolor*" A 184; "*article és de fe que a la fi del món tots resuscitarem, hoc los infants petits*" F 23;"*ja huy no s'i té ley: tot o volen tastar, hoc mores e juhyes, bésties, hòmens ab hòmens*" A 224;

3. En la locució hoc encara,indica emfàticament el caràcter sorprenent o extraordinari d'un enunciat, equivalent als moderns 'inclús, fins i tot'.

HOC ENCARA "*En tots lochs hon age divisió, vendran a mala perfecció, hoc encara tota casa, ço és, entre marit e muller*" Pq 168; "*hoc encara los amichs fahien instància e fahien letres que tornàs, que·l rey lo receptarie consentint a açò*" G 226; "*hoc encara nos donà lum de fortalea*" Q 100; "*hoc encara pensava:*" F 90; "*que·us vullau guardar de les fembres, hoc encara de la*

mare" C 161; "*Hoc encara per si metex, jasia fos infinit, just e gloriós*" Pq 185..

LA LLENGUA VALENCIANA, ENTRE LA CIÈNCIA I LA POLÍTICA

Lluís **FORNÉS**

Summary:
In 1395, the edition of Valeri Maximo translated by Antoni Canals appears. This edition contrasts a Valencian language with the Catalan language, an idea that causes perplexity in several intellectuals. The lack of understanding of such contraposition is, probably, the process of independence of a Catalan language, with regard to the historical Language of Oc, which entails a process of Catalanization of the alienated Valencian elites which has produced the nefarious Battle of Valencia and the manifest lack of collective identity of the Valencian society which has led it to - fleeing from the catalanist postulates - to be the most Spanish of all the autonomies, and, at the same time, to reject the majority of what was sold as an unappealable scientific truth: the language of the Valencians is the Catalan one because that is its "scientific" name and therefore, indisputable.
Key words:
Valencian language, Catalan language, linguistic secessionism, elitist alienation, battle of Valencia, diasystem, linguistic modalities.

1- CATALÀ I VALENCIÀ SÓN UNA LLENGUA O DOS?

L'any 1395 apareix una expressió en el llibre Valeri Maximo, d'Antoni Canals, que contrapon una llengua valenciana a la catalana, la qual, vista des de la perspectiva política del nacionalisme catalanista, és una paradoxa; en canvi, vista des de la perspectiva científica actual, no ho és. Es tracta d'una frase on s'afirma que l'obra ha sigut traduïda del llatí… *"...tret del lati en*

nostra vulgada lenga materna Valenciana axi com he pogut, jatssessia que altres l'hagen tret en lenga cathalana, pero com lur stil sia fort larch e quasi confus..." Valeri MAXIMO en MIQUEL I PLANAS, R. (1914:13, I)

És a dir que traduïx del llatí "*a la nostra llengua materna valenciana, com he pogut, encara que uns altres l'hagen traduïda en llengua catalana perquè el seu estil és <<altisonant>> i una miqueta confús…*".

Quan es diu que a València hi ha més filòlegs per metre quadrat que a tot el món, la broma es referix a la discussió de si el valencià i el català són la mateixa llengua –com pensa una minoria- o llengües diferents -com entén majoritàriament el poble valencià-, com vorem més avant. I això s'assenta en la tradició que ve de la traducció d'Antoni Canals. El nom ha vingut repetint-se a través dels segles, i la llengua dels valencians s'ha denominat valenciana, d'oc, limosina, valencià-llemosina, etc. Denominacions que desapareixen amb el projecte polític que, basat en el secessionismo lingüístic, va inventar la burgesia catalana de principis del segle XX, especialment, com vorem, en els anys 30, encara que els seus fonaments venien del segle anterior, en la Renaixença, període en el qual ja observem, d'una banda projectes conjunts amb Occitània, però per un altre, forts intents de singularizar el català enfront de la llengua mare, la llengua d'oc.

2- PARLEM DE CIÈNCIA (I DE POLÍTICA)

El procés secessionista català on s'afirma que occità i català són llengües diferents, i, a continuació, que el nom "*científic*" de la llengua de valencians, balears i catalans és 'català', té el seu punt

culminant els anys 30 del segle XX, perque fins a aquell moment el nom unificador era 'limosín' pero es secessionà, es va partir en dos, i, de Pirineus avall, van desaparéixer el limosín, la llengua valenciana i qualsevol altra denominació. I després d'haver-ho estudiat profundament afirmem que:

És un argument fal·laç, traure conclusions "científiques" a partir de premises convencionals. Quan es parla de llengua, s'està parlant de 'sistema lingüístic' o de 'model literari i d'ús? des d'un punt de vista estricte, hem d'entendre que quan parlem de 'sistema' o 'diasistema lingüístic' estem parlant d'un objecte d'estudi científic. Quan parlem de 'llengua' en el vessant de 'model literari i d'ús' estem parlant de convencions, de decisions convencionals, moltes voltes propugnades per interessos polítics que, evidentment, poden ser objectes d'estudi però que no poden tindre el rigor científic de l'estudi d'una estructura lingüística o del seu funcionament. FORNÉS, L. (2010:19).

Afirmar –com s'ha insistit fins a la sacietat- que el nom científic de la llengua dels valencians és llengua catalana és una barbaritat tan excelsa com afirmar que el nom científic de cadira és cadira. Els científics –i en este cas, juntament amb els polítics- donen els noms que volen a les coses que desitgen nomenar, una simple convenció. Pero, en este cas, mostra la por, la inseguretat, d'un procés que s'ha anat conduint amb mitges veritats i afirmacions subreptícies, cosa lògica quan s'ajunten la política i la lingüística amb la finalitat que la segona servisca a la primera. Però, en realitat, la que sembla una simple qüestió de secessionisme lingüístic –amb certa aparença banal- és un gran projecte polític: Primer independitzar-se de la llengua d'oc (que ocupa mitjana França), després independitzar-se, políticament, de l'Estat

espanyol. No era, ni és, una questió de ciència; es tracta d'apel·lar a la ciència per a aconseguir una finalitat política: la independència de la república catalana, que és posseïdora –d'una llengua catalana independent perque se l'ha tallada a la seua mesura- la qual és, aparentment, molt gran, més que la mateixa Catalunya, perque arriba a Valéncia, a les Balears a França (El Rosselló) a Itàlia (El L'Alguer, que no a la Guàrdia Piemontesa…)
Si el segle XIV es traduïa del llatí a una llengua valenciana i a una llengua catalana, estem, des del punt de vista nacionalista actual, davant un gran problema que impedix al nacionalisme pancatalanista parlar del seu projecte de "*Una llengua, una cultura, una nació, PPCC*" que causa perplexitat en alguns pensadors. Segons Joan Fuster: "*L'oposició de dues llengües, valenciana l'una i catalana l'altra, no pot ser presentada més netament. Els erudits moderns han quedat indefectiblement perplexos davant la frase del dominic valencià. […] Els seues paraules no toleren el menor dubte sobre la intenció que les inspira*". FUSTER, J. (1962: 377) Pel que sembla, el traductor, Antoni Canals, es referia, en accepció científica actual, a dos noms de la mateixa llengua, a dos modalitats lingüístiques d'un mateix diasistema, per a ser exactes. Que la política no entele els camins de la ciència.

3- EL DIASISTEMA OCCITANO-ROMÀ: MODALITAT LINGÜÍSTICA, DIALECTE I LLENGUA

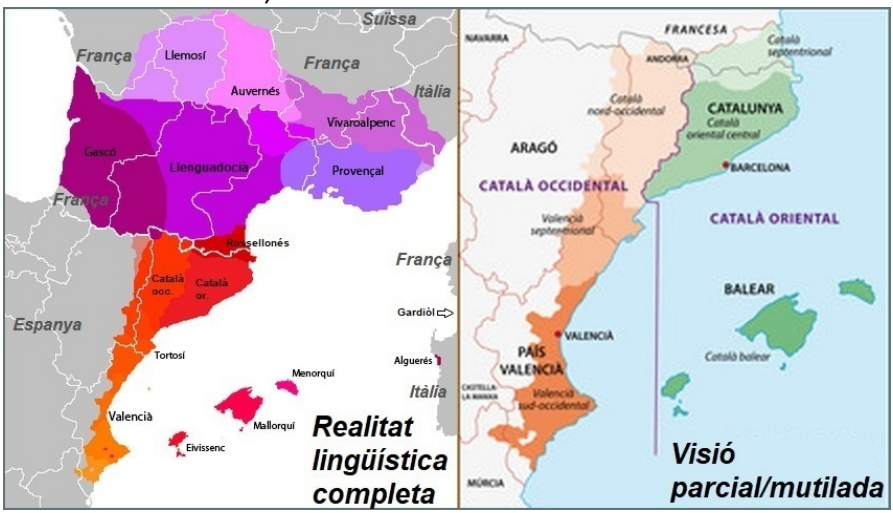

Mapes d'Alexandre Ordaz.

Des de la política expansionista catalana es pretén usar la llengua, que intenten partir en dos, per a construir una nació nova que no arribe a mitjana França, com pretenien els Països d'Oc, sinó, només de Pirineus cap avall, els països catalans, que es propugnen amb el Manifest antioccitanista publicat el 1934.

Enfront d'aquell secessionisme aparegut a Barcelona, n'eixirà, uns anys més tard, un altre a València propugnant "*Una llengua valenciana, diferent i diferenciada de la catalana*" basant-se en el fet que els mossàrabs ja parlaven la llengua valenciana. Enfront dels dos, i seguint els camins de la ciència, entenem que el sistema lingüístic que unifica, encara actualment, la històrica Llengua d'Oc, s'estén entre les localitats de Garait –al nord de

Llemotges- i Guardamar –al sud d'Alacant-, i des de Bordeus a la Guàrdia piemontesa, en un gran marc europeu. Loïs Alibèrt va situar este conjunt lingüístic entre el galo-romànic i l' ibero-romànic, i el va denominar "*familha occitano-romana*". I sempre va considerar que català i occità són una mateixa llengua, i així ho va deixar escrit en la seua Gramatica Occitana que va anar publicant en diversos números de la revista OC:

"*Amb lo sabent filolog, Meyer-Lübke, trastejam pas a apondre el catalàn al grop dels dialectes occitans. Ça que là, reconeissem que els caracters d'aquell grop permeton pas del relligar sens reserva a la familha galoromana, ni mai a la familha iberoromana. Inclinam pus leu a ne crear una terça, l'occitanoromana, que consideram coma intermediària entre les doas autras*". ALIBÈRT, L. (1931: 45-55)

Amb l'estructuralisme, a aquella visió intuïtiva d'Alibèrt se la va denominar científicament "*diasistema occitano-romà*", dins del qual existeixen diverses modalitats lingüístiques, algunes amb nom propi i Segle d'Or –com la valenciana- i altres conegudes popularment com "*patois*", en la part nord dels Pirineus, on també trobem partidaris de considerar el gascó com una "*llengua a part sencera*". Siguen un "*patois*" local, un dialecte, o etc hem decidit anomenar-les 'modalitats', evitant així els denigrants "*patois*" i els subordinants 'dialectes'. És a dir que, a la nostra manera de vore, la històrica Llengua d'Oc –també coneguda com a llemosina o limosina, provençal, etc- és el que actualment denominem, des del punt de vista del rigor científic, diasistema occitano-romà, com Alibèrt, o occitan-romànic, el qual està compost per diverses modalitats lingüístiques, les quals, per a la

sociolingüística, i des del punt de vista de la dinàmica de l'ús, presenten realitats molt diverses, probablement a causa de l'acció lògica d'estar disperses per mitja Europa i disgregades en tres estats –o quatre comptant Andorra- i no tindre cap força política que s'ocupe del conjunt lingüístic globalment. Pero el sistema lingüístic és el mateix.

4- CIÈNCIA, POLÍTICA I MANIPULACIONS

L'ànim secessionista, especialment de la burgesia catalana del nou-cents, és descomunal. I posen en això una enorme voluntat política i tots els esforços necessaris, fins al punt de manipular un document amb la finalitat d'aconseguir que el català no siga una modalitat lingüística de la "*familha occità-romana*" creada per Alibèrt, sinó una llengua independent. I per a aconseguir-ho no dubten a fer tot el que siga possible, encara que siga dubtós èticament i esbiaixat científicament. Loïs Alibèrt va mantindre sempre que llenguadocià i catalan són dos dialectes de la Llengua d'oc, en la revista OC on publicava la seua Gramatica Occitana diu:

La lenga d'Oc moderna presenta tres sistemas de grafia: "*aquel de Mistral, codificat dins Lou Tresor dóu Felibritge, aquel qu'an emplegat Perbosc i Estieu dins lors obras e, per fi, aquel de l'Institu d'Estudis Catalans de Barcelona, expausat dins lo Diccionari Ortografic de Pompeu Fabra. Dins d'aquesta gramatica, ens permetem de preconizar un ensag de conciliacion. Prenem per basi lo Diccionari Ortografic de P. Fabra en nos contentant de ne rebufar las grafias especificament catalanas, ço és assaber: ll, ny, ix, ig, que remplaçam per lh, nh, is, ch, g, e en*

tenent naturalament compte de les diferéncias foneticas dels dos dialectes" . ALIBÈRT, L. Revista OC 1931, pàg 49.
Pero, estos dos dialectes, llenguadocià i català, que diu Alibèrt, desapareixen en l'edició feta a Barcelona (Per cert, un any després de trencar les relacions amb Occitània, la *Gramatica Occitana, segón els parlar lengadocians* s'edita a Barcelona. Per què? Quin sentit té preocupar-se per editar una gramàtica de "*una altra llengua diferent*"?). Vegem si trobem alguna pista: En el Manuscrit d'Alibèrt, que es conserva en l' Arxiu de Sitges, trobem que, a on parla dels dos dialectes, 'algú' ha fet una ralladura per damunt i ha escrit "*dues llengües*", i d'esta forma tan basta i intolerable, el llenguadocià es va convertir en occità, i el català en llengua independent. Sí, encara que semble estrany: Llenguadocià i català eren dos dialectes de la Llengua d'oc per a Alibèrt, però aquell 'algú' -pel que sembla, català i anònim- va decidir que foren "*dues llengües*", ho haguera dit o no Alibèrt, i així es va publicar: "*en tenent naturalament compte de las diferéncias foneticas de las doas lengas*". ALIBÈRT, L. (1935) (1967:7) Barcelona. (V. docs)
No ha revisat ningú el Manuscrit original, guardat a Sitges, ni l'afirmació d'Alibèrt en la revista OC, i s'han continuat fent reedicions amb la traïció a les paraules originals del seu autor i la indiferència dels científics. Així les coses, este va ser un pas tan bast com definitiu per a convertir el dialecte català, de la històrica Llengua d'Oc, en la nova llengua catalana independent.

5- CREAR UNA LLENGUA CATALANA INDEPENDENT Al PREU QUE SIGA

Segell del I Congrés de la llengua catalana. Mapa complet –no secessionista- de la "Familha lingüistica"

La concepció del món lingüístic va modificant-se així, a partir de la falsificació de les paraules de l'autor de la Gramatica Occitana més les diverses accions que es desenvolupen sobre este tema, a

Barcelona, des de principis de segle XX amb el Primer Congrés Internacional de la Llengua Catalana, el 1906.
Si el 1935 apareixen "*dues llengües*" a on hi havia dos dialectes, un any abans apareixen dos manifestos molt importants. El *Manifest antioccitanista* que trenca amb les relacions fraternals que catalans i occitans venien desenvolupant, i el *Manifest per la Conservació de la Raça Catalana*. Totes estes accions es produïxen amb una finalitat: Preservar la identitat catalana, per a això és part fonamental la creació d'una llengua catalana independent de la mare històrica, la Llengua d'oc o limosina. I, cal dir que la voluntat que s'observa per a dur a terme el projecte és enorme, pero en canvi, el procediment que presentem no pot presumir de rigorós, i molt menys de científic, encara que l'apel·lació a la ciència que fan els polítics i els lingüistes implicats en el procés secessionista són constants. O siga: enorme voluntat, gran contundència i accions subreptícies forçant qualsevol límit es troben en la base del secessionisme lingüístic català, un procés manejat amb guant de vellut en puny de ferro.

6- CATALUNYA INVENTA PAÏSOS… D'OC, CATALANS...

El 1934, després d'alguns anys de confraternitat entre catalans i occitans, conduïts per Josep Carbonell, seguint les idees de Prat de la Riba i la Mancomunitat Catalana, i amb la idea de construir els Països d'oc, apareix el Manifest antioccitanista signat per Pompeu Fabra, R. d'Alòs Moner, R. Aramon i Serra, Pere Bohigas, Josep Maria Capdevila, J.M. de Casacuberta, Pere Coromines, Joan Coromines, Francesc Martorell, J. Massó i Torrents, Manuel de Montoliu, L. Nicolau d'Olwer, Marçal Olivar, A. Rovira i Virgili,

Jordi Rubió, Pau Vila, que propugnaran el no als afrancesats Països d'oc al mateix temps que començaran la construcció espanyolitzada dels mirífics "països catalans", inventats per la burgesia catalana pero, on entren valencians i mallorquins, sense que ningú, fins al moment, haja consultat als pobles respectius si volen ser occitans o catalans dels països inventats a Barcelona, o si simplement no volen. L'enorme voluntat catalanista continua sent la mateixa, acompanyada d'una visió, tan hiperbòlica com esbiaixada, del món de la llengua, la cultura i la nació. Anteriorment la unitat cultural i lingüística vivia de manera natural sota el paraigua de la llengua limosina. Amb el projecte polític català van començar a nàixer països, enfrontats entre si, fins a l'actualitat.
En l'aspecte polític, el Manifest diu que: "*La nació que ens governa des de fora* (és a dir, Espanya), *ha procurat –i procura encara- per tots els mitjans, de fomentar i accentuar la divergència entre els països catalans (…) però calç reconèixer que encara no hem arribat a la plena consciència col.lectiva.*" Manifest, 1934, cita de la revista anual Paraula d'Oc núm 15 (2017:121).

Entenem que Espanya és la culpable de les divergències entre valencians, balears i catalans. Més ben dit, volem entendre que diu això, pero, a pesar de la nostra catalanofilia, i sense gens d'espanyolisme, mos costa molt d'entendre-ho.
Un altre exemple, en l'aspecte polític, és la definició de "*Pàtria*", on veiem que balears i valencians s'inclouen en esta, sense que –insistim- ningú mos consultara llavors ni ara ni mai. De nou l'enorme i hiperbòlica voluntat política catalana:

"*La nostra pàtria, per a nosaltres, és el territori on és parla la llengua catalana . composta de quatre grans regions –Principat, València, Balears i Rosselló-*". Ja tenim definida l'extensió de la nova nació denominada "països catalans", amb la seua llengua pròpia, que ja no és la històrica Llengua d'oc o llemosina o provençal… no: A partir d'ara es dirà "*científicament*" catalana.
Tornem al Manifest:
"*Caldria reflexionar bé sobre el perill que enclou per a la consciència de la unitat de la llengua allò que de primer antuvi podria semblar tot el contrari: en comptes d'eixamplar-se l'ària geogràfica del nostre idioma, com algú creuria, el català queda diluït en aquesta superior unitat lingüística i esbocinat en altres llengües i dialectes: l'occitanisme, concebut així, tendeix, per via indirecta, a contraposar a la llengua catalana una llengua valenciana i una llengua mallorquina, amb la mateixa raó que hi hauria per a l'existència d'una llengua menorquina o lleidetana o castellonenca, etc.*" Op.cit. p.125.
Per això, nosaltres optem per parlar de modalitats lingüístiques, i demanem el mateix respecte per a totes elles, això sí, posant l'accent en el fet que, de totes les modalitats que cita el Manifest la que major dret té a tindre un nom propi és la valenciana, ja que és l'única que va construir un Segle d'Or, en el qual els nostres clàssics així la van denominar, Llengua Valenciana, ja, com vam vore al principi, des del Valeri Maximo, d'Antoni Canals, l'any 1395.

7- APEL·LAR A la CIÈNCIA QUAN S'ESTÀ FENT POLÍTICA

Passem ara a la ciència lingüística, o potser és més oportú optar per la sociolingüística:"*Hi ha una raó científica que s'oposa a*

aquestes teories occitanistes. Avui la lingüística afirma que el català i la llengua d'oc –coneguda per tots els romanistes amb el nom de provençal- són dues llengües diferents". Op.cit.pàg 126. Afirmació incerta.

De "*diferents*" van haver de passar a dir-los "*bessones*", però ni en aquell moment ni en l'actualitat la Romanística està absolutament d'acord amb eixa afirmació. Pero, això és igual perque només compta, com en tot el procés, la voluntat: Si es necessita una llengua per a construir la nació, es crea; si els noms històrics molesten al procés polític, s'eliminen. D'ara en avant no eixistirá "*científicament*" més llengua que la catalana, ni el Segle d'Or Valencià amb el seu nom històric Llengua Valenciana, ni el provençal ni la Llengua d'oc, i moltíssim menys la llengua unificadora de tot el diasistema anomenada durant segles 'limosina'… A partir d'ara només hi haurà una llengua, la catalana, que servirà per a la construcció de la nova nació, els "*països catalans*", que la tindran com a base, camí de la seua independència. Pero per qué tan gran obstinació a eliminar qualsevol altra denominació de la llengua? En la cultura catalana està omnipresent la frase creada pel genial premi Nobel provençal Frederic Mistral: "*Qui té la llengua té la clau*". Nosaltres l'hem actualitzada: "*Qui té el nom de la llengua, té la llengua i la clau*". Perquè "*El nom fa la cosa*".

8- 1934, ELS DOS MANIFESTOS, EN DEFENSA DE LA RAÇA I DE LA LLENGUA

Com hem vist, el Manifest, que, en nom de la "*ciència*", trencava relacions amb el sud de França i tallava la històrica Llengua d'oc en dos, es va publicar en la revista OC, gener-abril de 1934.

Observem que el *Manifest* en Defensa de la Raça es va publicar en La Publicitat el 12 de maig, també de 1934. Es van publicar pràcticamente junts, responien a la mateixa fi. Pompeu Fabra signa els dos; el primer encapçalant-ho.

El pensament de Pompeu Fabra -que no era filòleg i sí, polític- no s'havia prodigat solament a construir una llengua catalana independent, la necessitat de tal llengua independent era solament la superestructura per a mantindre la base principal: la raça catalana. Pero, el modus operandi de la intel·lectualitat catalana sempre respon al mateix patró: En la base hi ha un projecte per al qual es prepara una infraestructura sòlida, que es va consolidant amb anys de treball pacient i callat, els que siga necessari. Quan es veu una declaració o manifestació pública, és perquè ja han passat molts anys i el projecte té una base forta, està consolidat. És llavors quan ix a la superfície, es presenta en societat.

El dissabte,12 de maig de 1934, es publica en La Publicitat un *Manifest* per la Conservació de la Raça catalana encapçalat per un tal Jaume Alcober, on trobem la signatura de Pompeu Fabra. El Manifest comença amb: *"Ara que Catalunya torna a recobrar la seva personalitat política i te davant d'ella noves responsabilitats, s'ha de procurar que tota l'estructuració social i econòmica del nostre poble es basi fermament damunt d'una població creixent i sana, homogènia quant al sentiment patriòtic i amb una clara visió dels destins de la nostra pàtria*".

Per a defensar la raça catalana, la idea era crear una Societat Catalana d'Eugenèsia, pseudociencia que ja havia començat a ser qüestionada sobre 1930, pero això no va ser obstacle perque una

societat tan capdavantera i avançada com la catalana fera una proposta que ja començava a estar demodée.
I, com en totes les propostes polítiques catalanes, s'apel·la, sempre, als científics, a l'ajuda de la ciència, en este cas per a defendre la raça catalana:
"*Fora comprensible que les actuals generacions que es troben en el moment crucial quan pot comensar-se a comprovar una transformació essencial de la raça catalana no és decidissin a emprendre un estudi d'aquest experiment de tanta trascendència per a la Catalunya de demà. Biòlegs, higienistes, antropòlegs, historiadors, demògrafs, economistes, sociòlegs i juristes han de col·laborar en aquesta tasca humanitària i patriòtica d'assentar les bases científiques d'una política catalana de la població. Creuen els qui signen aquesta crida que és d'urgent consideració anar a l'aplegament de voluntats dins d'una Societat Catalana d'Eugènica que analitzi les nombroses qüestions i els diferents problemes de tot ordre i urgent resolució que comporta la situació que breument hem exposat per a la vida catalana i ho faci amb relació amb els estudis que puguin efectuar els altres pobles peninsulars i altres països*".
Els estudis sobre la raça que s'efectuaven en uns altres paises van portar a les conseqüències bèl·liques de tots conegudes. I la societat catalana va reaccionar prompte, en adonar-se de la magnitud que tenia l'exaltació de les races, i, intentant no desautoritzar a Pompeu Fabra, va començar a posar de moda una consigna nova que, pràcticament arriba als nostres dies: "*No som una raça, som una cultura*", que era més lògica i podia funcionar millor en el projecte dels mirífics paises catalans que s' havia inventat la burgesia del nou-cents, perque si, per exemple, als

valencians mos analitzen, és segur que en els nostres gens troben més indicis àrabs que catalans, sens dubte. I estaria per vore que les coincidències genètiques amb Aragó o amb el sud de França, Occitània, no igualaren o superaren les catalanes. Millor deixar-ho en cultura.

9- DIGLÒSSIA EXTERNA; DIGLÒSSIA INTERNA

Són coneguts els perills de la diglòssia externa on es pot exterminar una llengua minoritzada per una altra superior. No sol parlar-se tant, en canvi, de la diglòssia interna que pot, igualment, substituir, fins a l'extermini, una modalitat lingüística per una altra, considerada políticament superior.

Pero, si el títol de l'article és 'La llengua valenciana entre la ciència i la política' per que estem parlant de l'occità i el català? Perquè la llengua valenciana és la gran daminificada de la pugna entre català i occità que propugna el catalanisme secessionista. O, més ben dit, dels desitjos de la burgesia catalana de separar el català de la llengua mare, fins a aquells anys anomenada limosina o d'oc, cosa que, aparentment, aconseguirà el català, amb més o menys èxit. Però amb aquell procés, a partir dels anys 30 del segle passat, la llengua valenciana comença a desaparéixer, no per la substitució que pot fer la llengua dominant, el castellà (diglòssia externa), com expliquen els teòrics de la substitució lingüística, sinó per la voluntat política de les elits lingüístiques i polítiques catalanes, a les quals, les elits alienades valencianes comencen a adular assumint el nou procés, mentre la gran majoria del poble valencià mira estupefacte, i sense armes per a entendre, la concepció "moderna" de la llengua, que ja no es diu valenciana sinó catalana. Ha perdut el nom històric i literari,

nascut amb el Segle d'Or, Llengua Valenciana, i, a poc a poc, anirà perdent peculiaritats pròpies a favor de les que l'Alienació Elitista impon perque considera superiors, les de la modalitat lingüística catalana, en un destructor procés de diglòssia interna que, en la realitat, ha resultat més perillós, letal, per a la llengua valenciana, ara sense el seu nom històric i literari, i perdent les peculiaritats pròpies, dia rere dia. I diem 'letal' perquè si "*el nom fa la cosa*" i el nom Llengua Valenciana ha desaparegut, la tal llengua tampoc existix; per molt que ara s'intente arreglar el problema amb la fórmula català-valencià, un híbrid inservible.
Si la llengua de valencians i catalans és la mateixa per què, per a nomenar-la científicament no es va adoptar el seu nom literari nascut en el Segle d'Or Valencià? "*Qui pregunta ja respon*".

10- L'ALIENACIÓ ELITISTA VALENCIANA

Amb aquell projecte alié, allà pels anys del final de la dictadura franquista, 1960-70, el poble valencià veu com les seues expressions culturals més genuïnes es denigren. La pilota valenciana, les falles, etc van patir el menyspreu d'una elit alienada. Vegem les paraules de Joan Francesc Mira parlant de les elits intel·lectuals.
"*Com que ser valencians és experimentat com a insuficient, i com que aquesta insuficiència ens condueix a la dissolució en la <<superior identitat>> espanyola, l'única defensa eficaç (…) serà proveir-ens d'un ésser suficient que seguisca alhora valencià i més que valencià, propi però més potent i més ampli, i que assegure una identitat diferent de la castellanoespanyola però d'igual rang i <<categoria>>. El remei és ser catalans*". MIRA, J.F. (1977:50)

De les paraules de Mira subratllem que les elits alienades valencianes consideren que ser valencians "*no és suficient", i que el remei, segons ells ho entenen, és ser més: "ser catalans*". Aplicant la teoria de l'alienació marxista del proletariat a eixa elit, s'entén perfectament el procés despersonalizador que ha exercit sobre el poble valencià. L'Alienació Elitista valenciana viu en el seu món, que, desgraciadament, tampoc és el seu, perque, en realitat és 'el seu món alié', alienat. Un exemple per a il·lustrar la idea: Si s'ha de fer un homenatge a algun personatge o si algú mor, encara que siga el patriota català més patriota del món, ni la seua militància catalanista ni tots els actes que haja fet a favor de la idea, no constaran en el currículum. El catalanisme, la militància catalanista, en estos casos s'amaga. Només es posa en valor la idea de "*Fou un valencianista exemplar*", etc. I si algú intenta argumentar que els seus crits de "*Visca Catalunya*" mereixen ser inclosos en el currículum perque era un valencià profundament catalanitzat i catalanista, et diran que "*Ser catalanista és ser valencianista*" (???), de la mateixa forma que "*ser ateu és ser creient*". Si s'afirma que el valencià és un poble sense identitat, podem concloure que les contradiccions en qué viu no el deixa tindre'n.

(Més informació sobre l'AE en Paraula d'Oc números 15, 17 i 18 dedicats al tema).

11- LA BATALLA DE VALÈNCIA, L'ENORME TRENCAMENT EMOCIONAL VALENCIÀ

El gran trauma social que va produir, i manté, una enorme fractura emocional al poble valencià, la Batalla de Valéncia, es va produir a causa d'eixa situació, tan absurda com anòmala: Unes elits intel·lectuals alienades fugint d'Espanya i buscant "*el seu*

ésser català", i un poble perdut entre manifestacions culturals autòctones que es veuen denigrades pels "*savis*" oficials. I així ens trobem amb un poble valencià sense identitat Com l'ha de tindre si se li neguen sentiments i emocions pròpies? I ha de renunciar al nom de la seua llengua i als seus clàssics i al seu ser… en nom d'un ideal que li ofereix l'elit alienada, la qual, a més, s'encarrega de tirar-li en cara que els sentimentalismes són anticientíficos i que el nom científic de la seua llengua no és el propi sinó el de la comunitat veïna catalana. Com pot tindre identitat el poble valencià? I molt menys les seues elits que, en nom de "*la ciència*" han arribat a una alienació que tampoc els permet 'ser valencians' amb la naturalitat deguda.

12- DE TOTES LES AUTONOMIES, LA VALENCIANA ÉS LA QUE SE SENT MÉS ESPANYOLA

A aquelles elits ni se'ls va ocórrer posar en valor "*ser valencià*" i, enfront de Madrid i Barcelona, traure el millor partit. Era més fàcil deixar-se portar per un projecte alié, i van decidir ser catalans "*per a no diluir-se en la identitat espanyola*", pero es van trobar amb l'efecte bumerang: El poble valencià no sols no els va seguir sinó que va optar per anar-se'n cap a un altre costat. O, dit d'una altra manera, l'Alienació Elitista va aconseguir que l'autonomia valenciana fóra, és, la més despersonalitzada, sens dubte, de totes les d' Espanya; i això és conseqüència del procés secessionista català. Fugint dels postulats catalanistes i de l'Alienació Elitista valenciana, el camí segur, per a la mayoria del poble valencià, és més Espanya, és a dir: ser més espanyol. I molt més espanyolista que cap autonomia espanyola.

Estimula a reflexionar profundament que, malgrat formar part, valencià i català, del mateix sistema lingüístic, com hem ensenyat al nostre alumnat en escoles, instituts i universitats, prop del 70% de la població considera que són llengües diferents, segons una enquesta del CIS, que cite en la meua Tesi Doctoral. FORNÉS, L. (2004:559)

En conclusió: valencià i català són dos llengües diferents per a la mayoria del poble valencià, encara que la realitat i la ciència diguen lo contrari.

Item més. Probablement, a causa del procés secessionista i expansionista català, i enfront d'una minoria selecta que se sent catalana, la immensa majoria del poble valencià se sent més espanyola que qualsevol altra autonomia. Segons Coller i Castelló:

"*Les enquestes més recents (CIS, 1996) mostren que els valencians se senten més espanyols que els enquestats en qualsevol una altra regió amb llengua pròpia, se senten més orgullosos de ser espanyols, mostren una major preferència per un Estat unitari i han desenvolupat un sentiment de «identitat dual» (espanyola i valenciana) més forta que en qualsevol altra regió. De fet, Linz ja s'estranyava de l'escàs suport i la feblesa de la identitat valenciana al començament dels anys setanta quan en altres parts d'Espanya florien les identitats col·lectives regional*"s. COLLER, X. I CASTELLÓ, R. (1999: 156)

El 64'3 per cent de valencians se sent tan espanyol com valencià, mentre que un 23'6% se sent únicament espanyol, un 4% se sent més valencià que espanyol, i un 3'4% se sent més espanyol que valencià. Així ho recull l'últim baròmetre del Centre

d'Investigacions Sociològiques (CIS), corresponent al mes de febrer 2020

I, per descomptat que no entrarem ací a valorar si és millor o més lícit sentir-se espanyol o no. Ja hem descrit la situació amb les dades pertinents. Si que diem, perque així ho observem, que el causant de la situació sociolingüística valenciana, i la falta d'identificació del poble valencià amb les seues coses pròpies: llengua, manifestacions culturals, etc, és, com hem dit, l'expansionisme catalanista i el procés secessionista que hem descrit, secundats per l'Alienació Elitista valenciana. I les dades mostren que, en nom d'eixe procés, s'ha produït un trauma social immens i dolorós en la societat valenciana: la nefasta Batalla de València. Però, encara n'hi ha més, si als valencians els costa acceptar que valencià i català són la mateixa llengua, segons una enqüesta recent feta per la Plataforma per la Llengua, els catalans, de la Catalunya estricta, en un 51% tampoc creuen que la llengua siga la mateixa. (V. Docs)

13- CONCLUSIONS

La independència del català de la llengua mare, anomenada d'oc, provençal, llemosina, limosina, etc, ha sigut un procés basat més en la voluntat política de la burgesia catalana que en la realitat lingüística. Succintament, hem vist com s'apel•la a la ciència quan, en realitat, s'està seguint un objectiu polític, i per a aconseguir-lo no es dubta a manipular un document o a afirmar desitjos hiperbòlics com a realitats absolutes. Tot això ha incidit en la societat valenciana que ha vist desaparéixer el nom històric i literari creat pel Segle d'Or Valencià, el segle XV, que

anomenava a la seua llengua, lògicament, valenciana, i que ara no pot fer-ho perquè "*científicament*" s'ha de dir catalana. El procés de catalanización de les elits alienades valencianes ha produït la despersonalització de la societat valenciana i ha produït la nefasta Batalla de València que ha conduït a -fugint dels postulats catalanistes- ser la més espanyola de totes les autonomies, i, al mateix temps, a rebutjar majoritàriament lo que li venien com una veritat científica inapel·lable: la llengua dels valencians és la catalana perquè eixe és el seu nom "*científic*" i per tant, indiscutible. Pero com el poble és tossut, sentimental i, pel que sembla, gens científic, una mayoria –després de més de quaranta anys d'escolarització en valencià, on hem transmés, i es continua transmetent, la veritat científica- continua pensant que valencià i catalan són dos llengües diferents. Probablement perquè ja el segle XIV el valencià Antoni Canals va traduir del llatí a la seua llengua valenciana, encara que uns altres l'hagueren traduïda a la catalana.

POST SCRIPTUM

Si se'ns permet un post escriptum, sobre les probables conseqüència de les nostres conclusions, direm que les claus internes per a entendre l'actual "*procès*" són:

A) LLENGUA. La independència del català de la seua llengua mare, la Lenga d'Òc, és un procés irregular sense la suficient base científica.

B) ACCIÓ POLÍTICA. "*Actuem amb puny de ferro però amb guant de vellut*", és la metàfora que pot fer-nos entendre l'acció política catalana, estudiada sincrònicament i diacrònicament.

I ens expliquem:
A. a) La independència de la llengua catalana es va proclamar amb una enorme voluntat política, pero sense la suficient unanimitat científica de la Romanística, més una hiperbòlica concepció cultural i política, o, dit d'una altra manera: aquella independència lingüística és igual a procés que verbalment apel·la a la ciència, pero que metodològicament no sols no respecta les regles sinó que les traïx.
B.b) Dit això, si entenem que llengua i nació formen part del mateix projecte catalanista, i veiem com ha sigut el procés d'independència de l'actual "*república catalana*": Amb una enorme voluntat política, pero en un procés que no seguix les regles polítiques marcades per la Constitució, probablement –sent conscients que és la voluntat política catalana la que s'intenta impondre sempre, en major mesura que la pròpia realitat objectiva- forçant tots els límits lingüístics, polítics, legals, etc, podem concloure que:
1- Segons la nostra modesta visió del problema: A partir dels fets descrits, podem dir que, probablement, pero amb una alta probabilitat, els polítics independentistes catalans han intentat construir un gegant lingüístic-polític, o nació, amb peus de fang. Ja ho dirà el temps, és a dir, la realitat objectiva, real.
I 2- Pero, si Catalunya -basant-se en fal·làcies, manipulacions documentals, mitges veritats, etc, i molta voluntat política- aconsegueix ser una república independent, com a catalanòfils declarats que som, haurem de felicitar-los per la seua audàcia i la seua eficàcia. "*La questió és tindre raó, la veritat no importa*", diria un bon advocat. I, d'advocats, n'hi ha hagut, i n' hi haurà, molts, en este procés polític per a independendizarse d'Espanya,

que a això es reduïa l'altre el –aparentment inocu- de la independència lingüística, d'una lenga que viu en mitja França i que, tallant-la pels Pirineus, es va convertir, aparentement, en espanyola, acte que podia tindre les simpaties de la RAE –i les va tindre- i de diversos organismes patris. Però, eixir de França lingüísticament portava aparellat, en el fons del projecte, eixir, algun dia també, d'Espanya políticament (cosa que, pel que es veu actualment, ja no els agrada tant als organismes patris espanyols), per a erigir-se en república catalana independent, pròpia, amb llengua pròpia, catalana i independent de la Llengua d'Oc. La questión és saber impondre la raó pròpia. I en això Catalunya és una gran mestra.

BIBLIOGRAFIA

ALIBÈRT, Loïs(1931) Gramatica Occitana, segón els parlars lengadocians, Revista OC núm I (132) juliol-agost 1931.

— (1967) Gramatica Occitana, segón els parlars lengadocians, Editada a Barcelona. Cita de la segona edició, Centre d'Estudis Occitans, Montpelier, 1976.

CÒLON, Germà (1978) La llengua catalana en els seus textos Ed Curial, Barcelona.

COLLER, Xavier I Rafael CASTELLÓ, (1999) "Les bases socials de la identitat dual:
el cas valencià". Revista Reis, n.88, octubre-desembre, pp 155-183.

ELCOCK, William (1960) The romanç Languages,Ed Faber e Faber, Londres.
FAGES, Le Père (1904) Le procés de la canonisation de saint Vincent Ferrier Ed Paris-Lovaina.
FERRANDO I FRANCES, Antoni (1980) Consciència idiomàtica i nacional dels
valencians Ed Institut de Filologia Valenciana.
FORNES, Lluís (1995) La Valéncia occitana Ed. Ajuntament de Valéncia.
—(2004)Tesi Doctoral, Universitat de València. El pensament panoccitanista,1904-2004, en els revistes : Occitània, OC, L'Amic dels Arts, Revista Occitana i Paraula d'Oc.
—(2010) La llengua valenciana i el diasistema occità-romà
Col. Després de la Batalla. Ed. CIRD' OC-Valéncia.
—(2018) PARAULA D'ÒC, revista anual, època II, núm. 16, València.
FUSTER, Joan (1962) Poetes, moriscos i capellans en obres completes 1, Edicions 62, Barcelona 1968.
JEANROY, Alfred (1945) Histoire sommair de la poesie occitane Tolosa Privat.
MIRA, Joan Francesc (1977) Sobre la va nàixer dels valencians Ed Eliseu Climent.
MIQUEL I PLANAS, Ramon (1914). Llibre anomenat Valeri Maximo, del dits i fets memorables. Traducció catalana del XIVn segle per frare Antoni Canals "Biblioteca Catalana", 2 volums Barcelona.
THOMAS, Antoine (1974) La Chanson de Sainte Foi d'Agen Ed. Champions, París.

Cites de:
GEC (Gran Enciclopèdia Catalana)
GEA (Gran Enciclopèdia Aragonesa)
MANIFEST 'DESVIACIONS EN ELS CONCEPTES DE LLENGUA I PÀTRIA' (1934) Publicat en la revista OC, núm. 16-17, gener-abril. En La Veu de Catalunya 6-5-34. Cites de Paraula d'Oc, núm 15, València, 2017.

Documents:

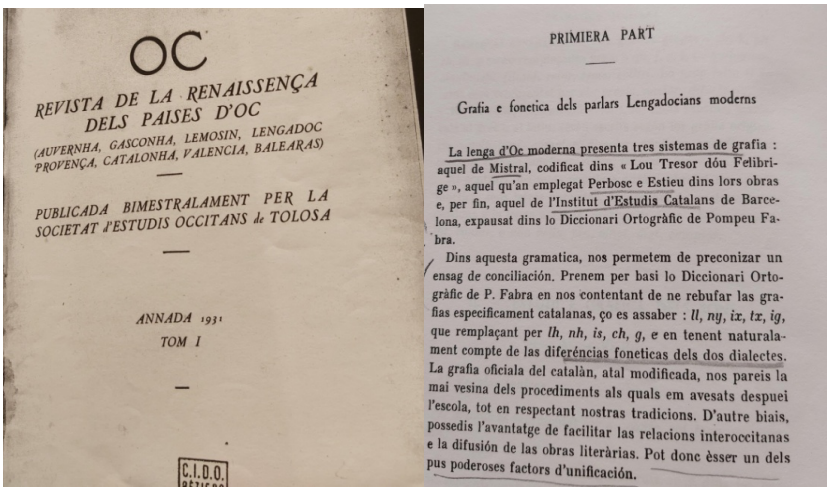

OC

REVISTA DE LA RENAISSENÇA DELS PAISES D'OC

(AUVERNHA, GASCONHA, LEMOSIN, LENGADOC PROVENÇA, CATALONHA, VALENCIA, BALEARAS)

PUBLICADA BIMESTRALAMENT PER LA SOCIETAT D'ESTUDIS OCCITANS de TOLOSA

ANNADA 1931

TOM I

C.I.D.O.

PRIMIERA PART

Grafia e fonetica dels parlars Lengadocians moderns

La lenga d'Oc moderna presenta tres sistemas de grafia : aquel de Mistral, codificat dins « Lou Tresor dóu Felibrige », aquel qu'an emplegat Perbosc e Estieu dins lors obras e, per fin, aquel de l'Institut d'Estudis Catalans de Barcelona, expausat dins lo Diccionari Ortogràfic de Pompeu Fabra.

Dins aquesta gramatica, nos permetem de preconizar un ensag de conciliación. Prenem per basi lo Diccionari Ortogràfic de P. Fabra en nos contentant de ne rebufar las grafias especificament catalanas, ço es assaber : *ll, ny, ix, tx, ig,* que remplaçant per *lh, nh, is, ch, g,* e en tenent naturalament compte de las diferéncias foneticas dels dos dialectes. La grafia oficiala del catalàn, atal modificada, nos pareis la mai vesina dels procediments als quals em avesats despuei l'escola, tot en respectant nostras tradicions. D'autre biais, possedis l'avantatge de facilitar las relacions interoccitanas e la difusión de las obras literàrias. Pot donc èsser un dels pus poderoses factors d'unificación.

OC, revista, 1931. En pàg 49 veiem l'afirmació d'Alibèrt: “dos dialectes”.

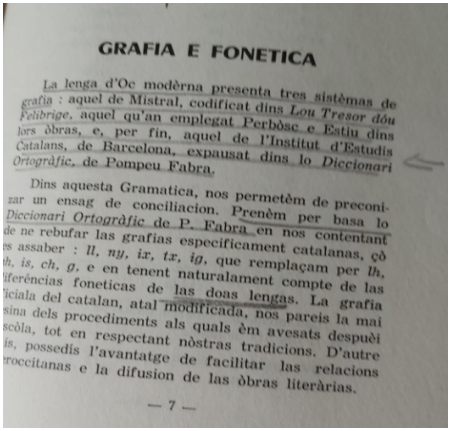

GRAFIA E FONETICA

La lenga d'Oc modèrna presenta tres sistèmas de grafia : aquel de Mistral, codificat dins *Lou Tresor dóu Felibrige*, aquel qu'an emplegat Perbòsc e Estiu dins lors òbras, e, per fin, aquel de l'Institut d'Estudis Catalans, de Barcelona, expausat dins lo *Diccionari Ortogràfic*, de Pompeu Fabra.

Dins aquesta Gramatica, nos permetèm de preconi-
zar un ensag de conciliacion. Prenèm per basa lo
Diccionari Ortogràfic de P. Fabra en nos contentant
de ne rebufar las grafias especificament catalanas, çò
es assaber : *ll, ny, ix, tx, ig,* que remplaçam per *lh,*
h, is, ch, g, e en tenent naturalament compte de las
iferéncias foneticas de las doas lengas. La grafia
ficiala del catalan, atal modificada, nos pareis la mai
sina dels procediments als quals èm avesats despuèi
scòla, tot en respectant nòstras tradicions. D'autre
is, possedis l'avantatge de facilitar las relacions
roccitanas e la difusion de las òbras literàrias.

— 7 —

En canvi en la Gramatica publicada a Barcelona apareixen “doas lengas”.

La Publicitat 12/05/1934:

Dissabte, 12 de maig de 1934

Per la conservació de la raça catalana

Ara que Catalunya torna a recobrar la seva personalitat política i té davant d'ella noves responsabilitats, s'ha de procurar que tota l'estructuració social i econòmica del nostre poble es basi fermament damunt una població creixent i sana, homogènia quant al sentiment patriòtic i amb una clara visió dels destins de la nostra patria. La població catalana travessa, però, un període molt crític semblant, en certa manera, al que es produïa en els països decadents políticament o econòmicament que foren treballats profundament per totes les malvestats de la darrera guerra mundial, però amb arrels més pregones perquè la nostra davallada demogràfica ja ve de lluny i ofereix en alguns llocs de Catalunya característics essencialment greus que poden fer pensar en transformació o retrocés de la capacitat genètica. Al costat d'aquesta possible causa de caràcter constitucional hi ha tot el problema de la limitació de les naixences amb greus conseqüències de caràcter fisiològic, moral, econòmic, social i fins potser polític.

Per compensar el desequilibri entre els nous contingents humans que produïm i els que ens calen per a portar endavant les nostres activitats, hem d'acudir forçosament a la immigració forastera dificilment controlable perquè, suposant que fos possible limitar el nombre dels nouvinguts d'acord amb les necessitats de cada moment, ja no ho seria poder efectuar una tria qualitativa. Però, tot i que no poguéssim vigilar o dirigir la barreja de races—en el sentit polític del mot—almenys no hauríem de pomandre desprevinguts davant les possibles conseqüències d'aquella. Adhuc en el cas extrem que els catalans, diguemne autòctons, haguessin de restar en franca minoria en un futur més o menys proxim, hauríem de veure quines serian les característiques dels nous catalans descendents d'immigrats o producte de barreja.

Fora incomprensible que les actuals generacions que es troben en el moment crucial quan pot començar-se a comprovar una transformació essencial de la nostra raça no es decidissin a emprendre un estudi d'aquest experiment de tanta transcendència per a la Catalunya de demà. Biòlegs, higienistes, antropòlegs, historiadors, demògrafs, economistes, sociòlegs i juristes han de col·laborar en aquesta tasca humanitària i patriòtica d'assentar les bases científiques d'una política catalana de la població. Creuen els que signen aquesta crida que es d'urgent consideració anar a l'apiegament de voluntats dins una Societat Catalana d'Eugènica que analitzi les nombroses qüestions i els diferents problemes de tot ordre i urgent resolució que comporta la situació, que breument ha exposat, per a la vida catalana i ho faci amb relació amb els estudis que puguin efectuar els altres pobles peninsulars i els altres països. També hauria de coordinar la recerca dels adequats mitjans de defensa de la nostra raça amb les obligacions internacionals que es deriven dels convenis de la Societat de Nacionals, que el Govern de la Generalitat ha de fer complir.

Tots els que simpatitzin amb aquesta iniciativa poden dirigir-se a l'Institut d'Investigacions Econòmiques (Laietana, núm. 18, cinquè), per tal que siguin convocats oportunament a la reunió de constitució de la Societat Catalana d'Eugènica.

Jaume Alcober; J. M. Batista i Roca; J. M. Bellido; J. Calicó; Albert del Castillo; Leandre Cervera; Pompeu Fabra; J. M. Girona i Cuyàs; F. Masfarré i Anglaseli; E. Mira; P. Nubiola; Antoni Peyri; Jaume Pi i Sunyer; H. Puig i Sais; J. de C. Serra-Ráfols; Amós Trias i Maixencs; J. A. Vandellós; Salvador Vives.

Diari de la Llengua, el digital català, 30 octubre 2019:

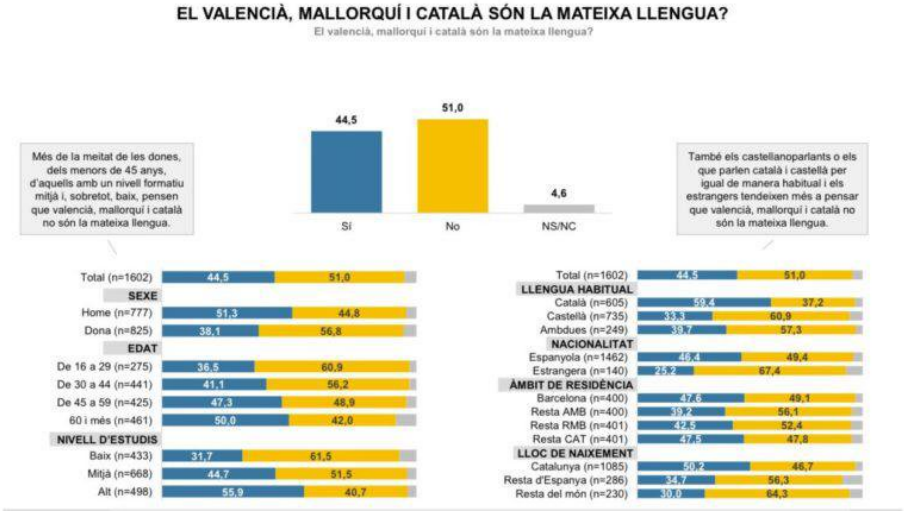

7OO ANYS DE LA MORT DE GUILHÈM BELIBASTA

Jose Luis **SOLER**
(Coordinador projecte Camins dels
Càtars, un Itinerari Cultural Europeu)

S'atribueix al filòsof Santayana la reiterada frase: "qui no recorda la història es veu obligat a repetir-la". La historia de l'últim Perfecte càtar pretén recordar allò que va quedar ocult en els arxius inquisitorials durant molts segles i que ara ens pot servir per conèixer millor els càtars que van venir i viure en terres valencianes, en recerca de llibertat, pau i amor.

A la matinada del dia 24 d'octubre de 1321, va morir Guilhèm Belibasta, el darrer Perfecte càtar conegut, abrasat per les flames d'una foguera purificadora, aixecada per les autoritats de la Santa Inquisició, encapçalades pel Bisbe de Pàmies, Jacques Fornier, Jacme en occità, futur Papa Benet XII.

Una enorme pira es va disposar en la plaça d'armes del castell de Vila-roja de Termenés, pintoresc poble situat en el cor de la vella Occitània, per fer desaparèixer a l'últim Perfecte càtar conegut per la historia a dia d'hui. Una plaça d'armes que encara es conserva quasi intacta sota els murs de la presó, on va viure les seves darreres hores el perfecte Belibasta i on ara fa quasi 700 anys es va celebrar un aterridor espectacle "en nom de Déu".

Amb els ulls destapats i amb la seua túnica blanca, enmig del cruixit i la bromera de les flames de la immensa foguera, va tenir temps de llançar al vent un crit, un alè d'esperança i potser de profecia... "D'ací a 700 anys lo llorer reverdirà".

Va ser la fi de l'últim Perfecte càtar. Malgrat la deficient preparació i l'escassa alçada moral que havia manifestat durant alguns moments de la seua vida, Belibasta, va tenir un final digne dels millors màrtirs, ja que va mantenir la seua fe irrompible en tot allò que creien els bons homes i dones, coneguts popularment com càtars.

Guilhèm Belibasta amb ell va desaparèixer l'últim representant d'un llegat de Perfectes que impartien la doctrina de fer el Bé, el pur amor cristià, el consolamentum com a purificació de l'anima, una fe cristiana, primitiva i espiritual, que va ser condemnada, perseguida i aniquilada per la jerarquia catòlica d'aquell moment.

700 anys enrere, la mort de Guilhèm Belibasta a la foguera van fer estremir a totes les comunitats càtares del sud dels Pirineus i molt en especial de les terres valencianes del Maestrat, ja que era el lloc on havia viscut durant els darrers anys. Així va començar la desfeta del refugi de pau i amor dels càtars per terres valencianes i l'inici d'una desconeguda diàspora arreu.

Orígens de Belibasta

Guilhèm de Belibasta va néixer a Cubieres l'any 1280, poble occità d'arrelada tradició càtara, en una família acomodada de pagesos i ramaders. La joventut de Belibasta no va ser gaire

exemplar, tot i que era seguidor d'un dels Perfectes més respectats en tot Occitània com van ser els germans Autier. Es va ficar en embolics i disputes i més quan arran d'un parany va matar a un catòlic en defensa pròpia l'any 1306. Va ser condemnat en un judici eclesiàstic sense garanties, per atemorir a la població càtar que era perseguida amb gran crueltat i per apropiar-se de tots els bens d'ell i la seua família, que, des d'aquell moment, van ser considerats heretges i portadors de l'estigma de la creu groga que tenien els càtars perseguits per terres occitanes.

Va començar una nova vida per Belibasta i per molts càtars com ell que van ser declarats heretges simplement per tenir unes creences religioses diferents de les que eren imposades per la jerarquia Catòlica del moment. Una vida de persecució, fugida, clandestinitat, peregrinatge en la recerca d'un nou destí on viure en pau, amor i llibertat.

Belibasta va ser ordenat Perfecte càtar per un dels grans mestres Felip d'Alairac. Va contemplar en la vila occitana de Galhac -confós entre la multitud per evitar ser identificat- el martiri d'un pastor càtar cremat en la foguera; preludi d' allò que ell també viuria en les seues pròpies carns. Atemorit de l'esgarrifosa execució, es va amagar al llogarret de Montaillou, a les planes del Sabarthez, convertit en un dels principals refugis càtars d'Occitània.
Montaillou era el punt d'eixida d'una de les principals vies de transhumància de ramats d'ovelles que es dirigien al sud dels Pirineus i, mes enllà, a les llunyanes pastures de les pròsperes

terres valencianes. Ací a Montaillou va conèixer a la família dels Mauri, importants pastors transhumans que uns anys després es van establir a Sant Mateu i van contribuir a l'esplendor del comerç de la llana del Regne de València.

Camins de persecució, exili i salvació

Belibasta va ser detingut l'any 1308 i empresonat als murs de la Ciutat de Carcassona on molts pocs tornaven a veure la llum de sol; no obstant va poder escapar d'aquell infern i va convertir-se des d'aquell moment en un perseguit per la Inquisició francesa i va començar el seu llarg camí d'exili des d'Occitània fins a València. Camuflat entre els ramats d'ovelles i pastors, alguns d'ells amics, com Pere Mauri, i va resseguir un extraordinari camí de transhumància travessant els Pirineus i passant per les valls pirenaiques del sud i per moltes poblacions de cara al sud, de cara a les terres valencianes, i Morella va ser el darrer refugi on va viure Belibasta.

Per tal d'amagar-se, Belibasta alternà l'ofici de pastor amb el de teixidor, a més d'utilitzar diversos noms com el de Pere Penchenier. En tots els nombrosos pobles per on passà es posà en contacte amb les comunitats càtars occitanes que hi resideixen en clandestinitat i començà a fer-se un nom de prestigi entre els creients càtars com un bon Perfecte que els podia atorgar el consolament, ritual crucial de la fe càtara. Finalment l'any 1315 s'instal·la a la prospera ciutat de Morella rodejada de la seua imponent muralla, sota el poder reial de la Corona d'Aragó, però molt lluny de les ràtzies inquisitorials. A més, per a

no aixecar cap sospita, va viure en companyia de Raimona Marti de Junac, com marit i muller.

Durant sis anys Belibasta es converteix en el senyor de Morella i en el venerat Perfecte de la comunitat càtara del nord del Regne de València i en especial dels Ports-Maestrat. Estableix un contacte molt estret amb l' important família càtara dels Mauri, establerta a Sant Mateu, centre del comerç de la llana i capital de l'orde de Montesa, on els càtars representaven un terç de la població. Sant Mateu en aquell moment respirava un aire de concòrdia i de respecte entre les diferents creences religioses que hi cohabitaven (musulmans, jueus i cristians, catòlics i càtars inclosos).

Va ser un temps on el catarisme va seguir viu entre els murs de les domus de cada casa dels creients càtars i en el que molts pobles de l'antic Regne de València es van convertir en refugis dels bons homes i dones exiliats de les comunes occitanes.

El Regne de València va ser un dels més gran refugis dels càtars

El Regne de València es va convertir en terra d'acollida d'occitans càtars que cercaven noves oportunitats per a refer les seves vides. Es pot constatar una notòria presència d'occitans en les hosts del rei en Jaume I l'any 1238 amb la conquesta de la ciutat de València -com és el cas de Robert de Castellrosselló qui, a canvi de seguir viu, hagué de lluitar contra els sarraïns-. La majoria s'establiren per les viles valencianes, especialment, en les contrades dels Ports i el Maestrat, com a comerciants, tintorers,

cistellers, teixidors, faixers i també pastors, alguns dels quals practicaven la transhumància d'ovelles fins a les terres d'Occitània per tal de mantenir contacte amb els seus orígens.

Segurament, les terres valencianes van els últimes refugis on els "bons homes i dones" van viure en comunitat, amb l'esperança que les seues creences d'un cristianisme més pur, més espiritual, pugués subsistir entre el poder jeràrquic de l'Església.

La Inquisició comença la cerca i captura per tot arreu

Però la pau i la tranquil·litat de Belibasta i dels càtars refugiats més enllà del sud de l'Ebre es va desfer amb l'arribada del "caça recompenses" Sicre a Sant Mateu el 1318 que es va infiltrar amb la comunitat de bons homes i dones amb l'argument de ser un occità exiliat com ells i ser un bon cristià. Tot i la discreció i les precaucions, va ser fàcilment acceptat ja que coneixia perfectament les tradicions i les creences dels càtars i va conviure amb tots ells. Però Sicre tenia l'objectiu de delatar a Belibasta i portar-lo fins a las autoritats inquisitorials per ser recompensat pel Bisbe de Pamiès en forma de restituir el seu nom i les seus propietats familiars.

El darrer viatge de Belibasta

L'abril del 1321 quatre homes van sortir de Morella: Guilhèm Belibasta, el pastor càtar Pere Mauri, el seu cosí Arnau Mauri i el traïdor Arnau Sicre. Tot i que el van advertir en diverses vegades per la perillositat del viatge i la desconfiança vers en Sicre,

Belibasta va voler fer un viatge al cor dels Pirineus motivat per l'engany de guanyar una herència que li donaria una tieta del Sicre que mai va existir. Després d'un viatge per multitud de pobles, travessant rius i valls, van arribar al seu destí final, a Tírvia, on una freda matinada va ser arrestat pels soldats del Comte de Foix i per ordre del Bisbe Inquisidor de Pamiès, el Perfecte Belibasta, qui va ser portat presoner a Carcassona, on fou jutjat, i, finalment, a la tardor del 1321, mort a la foguera a Vila-roja de Termenés.

La caiguda de l'Últim Perfecte

El 21 d'octubre de 1321 va tenir lloc la declaració d'Arnau Sicre davant del Tribunal de la Santa Inquisició sota el bàcul del tot poderós Bisbe Jacques Fornier, reunits sobre les immenses columnes i murs de pedra de la catedral de Pàmies que sembla més una fortalesa que un lloc de culte. Avui en dia segueix impressionant i deixant-te sense alè.

Arnau Sicre va contar amb tot detall de fets el predicament que tenien en les terres del Maestrat una comunitat de senzills homes i dones vinguts majoritàriament d'Occitània a un cisteller que vivia discretament a dins de les muralles de Morella. Un home que molts d'aquells bons homes i dones l'anomenaven el Senyor de Morella i li professaven admiració, acatament i obediència. Un humil home que remorejava que volia crear "la Nova Jerusalem", Un humil home que remorejava que volia crear "la Nova Jerusalem", un lloc on poder fer una restauració espiritual dels ancestrals valors del cristianisme més primitiu i de respecte i concòrdia entre les diferents creences religioses.

L’ interrogatori inquisitorial va estar dirigit per un cistercenc, antic abat del monestir de Fontfreda, convertit en un poderós bisbe i en un futur Papa de Roma (Jacme Fornier) i assistit per un grup de selectes dominics que van aprofitar tota la immensa informació que els va delatar el ressentit i potser desprès penedit Arnau Sicre. Aquest interrogatori va quedar detallat en les transcripcions inquisitorials dipositades en el còdex *Vat.lat 4030* de l’Arxiu de la Biblioteca Apostòlica Vaticana.

Arnau Sicre pertanyia a una família càtara a la qual la inquisició havia arruïnat i executat a la seua mare per negar-se a refusar les seues creences herètiques. Açò el va traumatitzar per sempre i el seu rancor i desig de recuperar els bens confiscats el va convertir en un infiltrat dins de la comunitat càtara que el va acceptar com un més d’ells per ser finalment traïda pel mateix Sicre que els va delatar, acusar i va conduir a la foguera al Perfecte Belibasta per heretge càtar.

La diàspora dels càtars

Amb la caiguda del Perfecte Belibasta s’inicia una diàspora de la comunitat càtar del Maestrat; primer perquè va quedar consternada per la pèrdua del seu líder espiritual i després atemorida per allò que podia “cantar” en els terribles interrogatoris inquisitorials.

El temor i la intranquil·litat va regnar entre els bons homes i dones que vivien feliços per terres valencianes i va ser el final dels desitjos de tenir un lloc on viure la comunitat en pau. Les famílies càtares es van disgregar entre la clandestinitat i la

desesperació de que mai més tornarien a estar juntes. La majoria van marxar lluny, a noves terres, on la fe del catarisme quedaria diluïda entre la vida i l'esperança de que el llorer tornés a reviscolar entre els anhels de la gent del poble.
La Dictada Occitana 2021 a l'Ermitori de Sant Pau d'Albocàsser, 700 anys després, forma part del reviscolament del llorer d'aquells càtars que veneraven, igual que molts de nosaltres ara venerem, la pau, la llibertat, el respecte i l'amor, com a valors essencials entre els bons homes i bones dones.

Payre Sant

(Oració dels càtars occitans transcrita al llatí, en el registre de la inquisició, i traduïda a l' occità).

"Payre sant, Dieu dreyturier dels bons sperits, qui anc no falhist, ni mentist, ni errest ni duptest, per paor de mort a prendre al mon del Dieu estranh;
Car nos no em del mon, ni-l mon no es de nos, dona nos a conoiscer so que tu conoyshes e amar co que tu amas.
Fariseus enganardors (que) estat a la porta del regne e vedayts aquels qui intrar i voldrian, e vos altres no i voletz; per que prec al Payre sant dels bons sperits, que a poder de salvar las animas e per bos sperits fa granar e florir; e per raso dels bos dona vida als mals; e fara mentre que i aia al mon dels bos, e quan mica non i aura dels mieus menors: cels que son dels set regnes que avaleron de paradis enan, que Lucifer los ne trasch am semblança d´engan, que Dieus no-ls permes (o: promes) sino ben e per tal quar lo Diaple era mot fals, que-ls permetis (o prometia) mal e be, e dis que dar-lor-ia molers que amarian trop, e dar-lor-ia

senhoria a uns sobre autres, e que n´i auria que sirian reys e comtes e emperadors, et am un ausel que-n prendrian autre e am una bestia, autra
Totas las gens que serian sostmesas a el, que devalarian dejos e que aurian poder de far mal e be ayshy cum Dieus desus; e que trop lor valia mai que fossan dejos que pyrian far mal e be que desus on Dieus no lor dava sino be.
E ayshi puieron sobre un cel de vidre et aytans com n´i puieron, caseron e foro perits; e Dieus devalec del cel ab XII apostols e adombrec se en Sancta Maria".

"D'ací a 700 anys lo llorer reverdirà".

ELS VALENCIANS I L'ESPAI OCCITÀ, O LA COVA EN EL BOSC

Alexandre **ORDAZ DENGRA**

Una desena de valencians fem un curs d'aranés. Tot va començar a l'inici d'este estiu del 2020 (l'estrany primer estiu pandèmic) quan, navegant com sempre per Internet, vaig vore, en la versió digital del diari Ara, una notícia sobre els cursos en línia que impartix l'Institut Aranés. A més del meu interés previ en l'occità i en l'aranés, tot eren (són) avantatges: gratuïtat (o pràcticament), curs a distància amb tutories, possibilitat de seguir el ritme que u volguera, obtenció d'un certificat oficial d'una llengua també oficial...

Minuts després d'omplir la sol·licitud d'informació en la web de l'entitat, em tocava per telèfon un xic amable, diria que amb accent lleidatà, i m'ho explicava tot. En fi, que vaig decidir inscriure'm en el curs, animat per dos motivacions: per una banda, ocupar-me per fi de l'assignatura pendent que significava estudiar de deveres occità i, per l'altra, fer alguna cosa de profit durant l'estiu, el qual havia de ser més estàtic, sedentari o casolà que de costum.

Ràpidament, vaig avisar uns quants coneguts, occitanòfils, linguòfils o simplement inquiets, per si volien pujar al carro i compartir l'experiència. I aixina és com una desena de valencians, provinents de mons distints, amb graus diferents de

coneiximents en la matèria i sensibilitats (i praxis) distintes sobre el valencià i lo valencià, pegàrem el pas d'apuntar-nos tots junts a l'aventura de fer un curs d'aranés. Una experiència de convivència més, en este cas no premeditada, cosa que deu ser un bon símptoma.

El curs, l'havíem de fer necessàriament en el nivell A1 o en l'A2, ja que no posseíem títols oficials previs (no consideren com a tals els de valencià, ni els de les dictades occitanes). I, aprofitant que la majoria ja teníem alguna noció d'occità, o afició per les llengües, anàrem directament a l'A2. Sempre cal iniciar el camí en algun punt! Ara bé, a més de deprendre aranés, es tracta de fer un autodescobriment sobre nosatres mateixos, sobre el valencià i sobre tot allò que compartim (en matèria de llengua i en general) els valencians i l'espai occità.

I aixina és, està sent, ja que encara no hem acabat el curs i cada u va avançant (o no) conforme pot i vol. Per ara, puc dir que una de les coses que més plaenteres em resulten (partint de la conflictiva realitat valenciana) és comprovar a tota hora que un espai tan xicotet com és una comarca s'ocupe de la seua modalitat lingüística amb un grau d'autonomia (el que ells decidixen) tan notable (en el lèxic, en la gramàtica...).I eixe exercici d'autoestima (que tant contrasta amb els nostres complexos), el fan sense abandonar la consciència i la pràctica de formar part d'un espai més ample, que és l'espai occità (en les bases ortogràfiques—més flexibles que les nostres, ja que s'adapten a cada modalitat—, en els criteris per a l'adopció de neologismes...).

Digam-ho clar i ras: allò que diuen els aranesos es considera correcte, i s'escriu, i s'ensenya, i es comunica, etc. Als usuaris de

l'aranés, no els fa falta forçar artificiosament la unitat, com tampoc l'especificitat, sinó que viuen tant l'una com l'altra de la manera més natural possible. Curiosament, ells sí que poden dir i escriure, per exemple, servici o sancer, a més de moltíssimes paraules i formes exclusivament araneses (que seria impossible llistar ací), sense incórrer en la falta de ser informals (o poc formals), vulgars, col·loquials, arcaics, dialectals, disgregadors...[1] I, per tant, sense que ningú els ho tatxe ni els ho recrimine. Justament al contrari: allí, eixa és la norma i eixa és la manera d'actuar; sense complexos.

Tot això, recordem-ho, passa en un territori de 633,6 km² (una extensió semblant a la de la Plana Baixa o l'Alt Vinalopó) i una població fixa de poc més de 10.000 persones (és a dir, la que té la comarca de la Vall de Cofrents-Aiora, o localitats com Alberic, l'Alcora, la Nucia o Pego). Ni més, ni menys. En canvi, la realitat tan distinta que tenim en un territori com el valencià, que té 23.255 km² i més de 5.000.000 d'habitants (a més dels segles d'història que té com a regne, i de literatura...), molts la patim més que la vivim. I cansa. A mi, personalment, fa temps que em cansa profundament.[2]

El cas és que, des de l'inici d'esta immersió en l'aranés i en el seu món, cada volta que eixa sensació de cansament em pesa molt

---

[1] Ni tota la caterva de floretes (alguna m'hauré deixat) que ens tiren, al conjunt dels valencians, aquells que, irònicament, diuen voler salvar-nos de l'autoodi (!).

[2] No entraré ací en detalls sobre totes les coses que anem aguantant i que van sumant-se. Això, ni forma part de les finalitats d'este escrit, ni en tinc gens de ganes.

(que, per desgràcia, és asovint), m'imagine que soc un orso. Sí, un orso (ors en aranés i en occità general, pero una de tantes paraules prohibides de facto per a un valencià). I em refugie en una cova, enmig del silenci i el fred del bosc. Un bosc aranés, supose. Puc sentir les olors, la boira, els sons dels animals i les plantes...Note la necessitat de quedar-me hivernant en la cova, almenys durant una bona temporada. O pot ser que acabe sent també una tomba.

COSSÍ CREAR EN OCCITAN EN LO MONDE DE UÈI?

Jérémy **BERNADOU**

La generacion de las annadas 1960-1970 a bravament participat a çò qu'apelam lo « temps del revivalisme » : unes joves estudiants que se reivindiquèron eretièrs d'un « fòlc » american descobèrt dins los clubs de Paris, e que se son avisats que las tradicions popularas èran tanben plan vivas en los nostres ostals campanhards, cap al fons dels nostres vilatges pirenencs e dels nostres volcans auvernhats. A aquela epòca, volèron far ausir lo « blues » originari dels nostres territòris decentralizats en lo tornant inventar e interpretar, pel far sonar tan « ròck'n'roll » coma lors disques viniles americans.

Del costat de sa compausanta occitana, lo movement revivalista s'es desvolopat en mantuns corrents, souvent mesclats. D'en primièr se tròban las reivendicacions de la « nòva cançon occitana » : Claude Marti, Mans de Breish o Joan-Pau Verdier, dirèctament inspirats per la « nòva cançó ». D'autre biais trobam los bals « fòlc », amb per exemple los artistes del label Revolum o la Talvera.

Per parlar un pauc dels primièrs (nòva cançon occitana) : uèi, aquesta contestacion n'a pas gaire de sens. Lo temps de mai

1968 es plan luènh, e los estudiants ciutadins que s'exilièron dins las montanhas i son demorats. Au començament, i èran en desencalatge amb la populacion locala, mas pauc a pauc foguèron mai integrats, per mestissatges succesius. Es coma si las lutas del temps passat son pas mai que sovenenças, lentament oblidadas, amagadas per « l'istòria oficiala francesa ».

Et per parlar dels segonds (los bals fòlc) : las especificitats de territòri o de lenga (occitan, mas tanben basc, catalan…) i semblan plan mens marcadas. La reüssida del grop « Malicorne » pòt testimoniar d'aquel constat : an fach una sintèsi d'un fum de tendéncias d'aquela época, mas se son pas jamai reivindicat d'un territòri especific de França. Aquí la prioritat es donada a la dança, la musica e la creacion, mai qu'a las lutas ideologicas : es probablament per çò que la passion es encara plan viva uèi. Aital, lo festenal de las musicas e danças tradicionalas de Saint-Chartier demorèt una data que se pòt pas mancar en Europa tota dempuèi 1976, els joves qu'an pas jamai conegut las annadas 1970 se tornan apropriar aquestes « biais de faire » de manièra plan viva.

La question se pausa alara de saber cossí, uèi, dins las nostres generacions eretièras dels revivalistas, se pòt far una musica « personala », que troba sa plaça dins los territòris de las lengas e culturas dichas « minorizadas ». Aital, d'en mai que la question de las relacions a las formas « istòricas » de creacion qu'acabam de véser, se pausa tanben la question de la relacion al repertòri « tradicional » e a sos interprètas. Per parlar d'aquò, se cal

interessar a l'evolucion de las « posturas » adoptadas dins lo corrent del temps al respècte de l'accion de « collectatge ».

A prepaus del collectatge, una primièra revolucion arribèt a la debuta de las annadas 1900, ont qualques compositors d'inspiracion sabenta (Béla Bartók en Ongria, Joseph Canteloube en França…) comencèron a collectar musica de tradicion orala per la tornar transcriure e, de facto, per la tornar « arrengar » dins recuèlhs de particions. Aquel basculament dempuèi la tradicion orala « populara » cap al escrich « sabent » a d'importantas consequéncias, qualques còps pel melhor (amb una reflexion portada sus l'avantgarda per Béla Bartók) e d'autres còps pel pus mal (amb los compositors que davalan dempuèi Paris per « educar » los cantaires polifonics pirenencs tradicionals).

Una segonda revolucion comencèt en las annadas 1930 amb la debuta de l'enregistrament audio « nomada », mercés a las avançadas tecnologicas (lo magnetofòn a banda arribèt sul mercat dins las annadas 1950). Aquestes enregistraments son portats a l'encòp pels apassionats (Alan Lomax, seguit qualquas decennias pus tard pels revivalistas) mas tanben per l'etnomusicologia oficiala, religada a la recèrca universitària (lo CNRS en França). Aital, en comparason a las particions istoricas qu'an la tendéncia « d'alisar » e de desnaturar lo contengut musical, aquesta novèla descobèrta nos pòt ajudar a comprener melhor tota l'importància dels interprètas e los particularismes de cadun. L'interpretacion de l'òbra ganha alara tota sa

dimension, cap a tornar venir mai importanta que l'òbra ela-mema.

Aquestas dos « revolucions » an l'avantatge de permetre una difusion d'aquelas cançons plan mai luenh de lors territòris d'origina, mas an tanben per consequéncia de las descontèxtualizar. Lo repertòri occitan, coma plan d'autres, es compausat de danças e de cants dedicats a contèxtes plan definits : las marchas de nòças, los cants de trabalh (las « missionièiras » pendent las sègas, per exemple), los « revelhats » (declamats per la nuèch, abal dels ostals, pels joves dels vilatges a la Semana Santa)… Tant de moments musicals ligats a « tròces de vida », e dont l'interpretacion n'aviá initialament pas brica de sens, ni d'interès, al defòra d'aquestes contèxtes.

Amb la realizacion e la difusion dels collectatges « post annadas 1970 », los revivalistas se posan coma fervents defensors d'aquestas tradicions popularas que sentisson coma totjorn mai menaçadas. Per designar los responsables d'aquela menaça, se focalizan en particular sus l'instruccion « centralista » de l'Estat e de la Gleisa, mas tanben e sustot sus l'exòde rural provocat per l'industrializacion. La porositat entre los contèxtes profesionals e privats se fa mai pichona, e aital, la transmission orala naturala se pòt pas far del biais que se fasià dins lo passat.

Pr'aquò, dins aquelas missions quasi « profeticas » de salvagarda e de difusion menadas pels revivalistas, en fasa amb lors conviccions, se pòdon trobar fàcia a dificultats qu'avián pas

previstas : per exemple, qualques pastors pirenencs del val d'Aussau pòdon declarar que « preferisson morir amb lors cants » puslèu que transmetre lor saber a joves ciutadins que les pòdon considerar un pauc tròp coma « subjèctes d'estudis ». Aital, quitament se aqueste còp las intencions dels collectors semblan bonas, lo mesprètz ressentit pels rurals quand parlan amb « los de la vila » es plan enrasigat. Amb lo mot « province », la lenga francesa es la sola qu'a un tèrme generic per designar tot çò qu'es pas originari « de la capitala ». En mai d'aquò, lo fach d'estre « contat a travèrs de » es plan sovent vist d'un marrit biais, per çò que favorable à la simplificacion e a la caricatura.

Sembla qu'a tròp estre contada a travèrs dels autres, la tradicion (del latin « traditio » : acte de transmetre) s'es voidada de son sens, de son « biais » original. Se cal questionar lo mot « tradicion », e aital cadun i pòt anar de son interpretacion. Mona Chollet evoca son aspècte repetitiu : « se fasètz una causa per un còp, es una experiéncia. Se la fasètz dos còps, es una tradicion ». Lo grop bearnés « Balaguèra » soslinha amb umor lo descalatge cronologic del tèrme : « la tradicion, es passat qu'existís al present ! ».

Quand lo passadisme se torna fantasmat, podèm tanben arribar a una « folclorizacion » de las culturas minorizadas. Qualques còps, aquesta instrumentalizacion es integrada, a lor amagada, per sos actors los mai legitimes. Lo melhor exemple d'aquel fenomèn es benlèu incarnat per las mesas en scèna « fantasioses » de qualques grops folclòrics. Coma l'explica Claude Sicre : « darrièr qualques manipuladors e un tropèl d'innocents, i aviá un

pòble desorientat pels cambiaments brutals e la devalorizacion sistematica de çò qu'èra, un pòble que cercaba, ont podiá e coma podiá, a jogar un ròtle cultural. Sovent, lo folclòre folclorista es la sola causa que pòt trapar coma traça de son intervencion dins l'istòria, coma poder de l'illustrar ».

Uèi, aquestas questions de recerca de sens se pausan encara e totjorn. Interrogan la legitimitat de tornar far viure e de tornar inventar culturas e lengas totjorn descritchas en França coma « regionalas » e « minorizadas ». Aital, l'istorian Paul Veyne esfaça totas las tentativas de passadisme : « una cultura es plan mòrta quand la defendèm al luòc de l'inventar » : la creacion ganha a estre tan decentralizada que possibla, sens regionalisme e sens conciéncia d'una « especificitat » particulièra. Podem tanben evocar lo bertsolarisme del país basc : quand l'etnològ Denis Laborde parla amb lo bertsolari Xanpun (Sant-Joan-de-Luz – Iparralde), aquel respond : « Sabes, nosautres, l'enveja d'improvisar, nos pren coma l'enveja de rotar. Aquò sortís tot d'un còp ! ».

Aital, l'important es benlèu dins l'intencion, dins la voluntat de creacion. Per evitar la « folclorizacion », se cal anar cercar lo biais lo mai luenh possible dels quadres, sens se definir dins qualque escòla que siá : « Sèm pas lo produch d'una tèrra, mas aquel de l'accion qu'i menam » (Félix-Marcel Castan). Per se desmarcar de las esteticas e autres modas, actualas o passadas (o dins l'avenidor !), la solucion es probablament d'experimentar lo mai possible, butassar los còdis. Rosegar e utilizar tan que podèm las

fonts d'inspiracion qu'avem tot a l'entorn de nos, per en conservar unicament çò mai brut, çò mai despolhat. De segur, de « tics » novèls, d'asperitats novèlas pòdon aparéisser, mas que ara nos son pròpias. Sèm dins la vertat quand fasèm errors que se desmarcan de las errors dels autres !

Auguste Cayla e Lucien Remise, acompanhats per Maguy Andral. RCP Aubrac, mission del 21 junh cap al 3 de julhet 1964. La Guiòla (Avairon)

LOS DRAPELETS[3]

Ball dels Òmes o Ball de Benàs

Nos arriba una letra de Montpelhièr que vos passam, als cercaires valencians. Sembla que la musica d'aquels Drapelets del Lengadoc es viva tanben a Benasque -Osca, ont s'appella Ball dels Omes o Ball de Benàs- e a Ontinyent (la Vall d'Albaida). La cèrca continua.

[3] Les banderoles.

Roman Deleuze nos demanda:

“Soi graile (auboïste) dins una cola de danças folcloricas sonada "La Garriga" e anam jogar un pauc de pertot alentorn de Montpelhièr. Cada cop que jogam à Melguéil (Mauguio en francès) avem un public ont se trapan força espanhòls emigrats dempuèi la guerra civila de 1936-39 . E se troba totjorn quauqu'un per nos dire qu'una de nostras musicas de dança es l'imne dels republicans espanhols que se ditz "Imne de Riégo". Pasmens aqueja musica de nostre repertori nos sembla tradicionala. Se sona Los Drapelets e los dançaires an una pichota bandièra à la man. Sonque la primière estrofa es la metèissa que l'Imne de Riègo mas es verai qu'es la metèissa musica ,metèissas notas ,metèis ritme. Ai longtemps cregut qu'aquo's que cresiam tradicional èra importat per los emigrats fin à ço que tombessi sus un libre d'istorian qu'afortissià que la dança remontava à 1721 puèi jogada davant la duquessa d'Angoulème (la filha de Louis XVI e Marie-Antoinette d'Autriche), puèi encara à l'escasença del las festas latinas de1875 e pus tard à las ceremónias del 6eme centenari de la facultat de medecina de montpelhier.
Tot èra capvirat ! Adonc me soi interessat à la naissença de l'imne de Riègo. Wikipèdia ditz que los republicans l'an manlevat à una musica de Josep Melcior Gomis, facha en1823 en omenatge al general Riègo, mas apond que Joan Fuster sosten que Gomis s'es inspirat d'una melodia tradicionala d’ Ontinhent, la ciutat ont nasquèt Gomis .
Lo mistèri s'apregondis !

S'aquo's verai l'origina d'aquela melodia es à cercar al segle 17 al temps ont valencians e lengadocians escambiavan coma dise Lluís Fornés dins la Valéncia occitana o encara mai luènh, non sabi .

En aquel gras de mas recercas ai besonh de vòstra sapiença. Primier per trobar l'article , l'ensaj o lo libre ont Joan Fuster parlava d'aquela musica, segond per saupre se los musicaires folclorics de uèi n'an gardats la memoria dins sos repertoris

De segur se aquò vos interessa avetz tot lo temps que cal per vos entre-senhar, mas me rendriatz un brave servici se o podetz faire". Plan mercès a totes.

Roman Deleuze

Josep Melcior Gomis (Ontinyent 1791- París 1836)

RESSENYES DE *MOSATROS ELS VALENCIANES I VALENCIANES*

VVAA

Un llibre per a la concòrdia.

Mosatros no és un castellanisme: és una creació original i exclusivament valenciana a partir del pronom gascó 'mos' que compartim amb diversos parlants de la nostra família lingüística. Si les normatives -ni la de l'AVL ni la de la RACV- el prescriuen és un problema dels seus responsables; els valencianoparlants el gastem majoritàriament amb total naturalitat.

Mosatros els valencians i valencianes és un resum d'essències fornesianes o Fornesències que l'autor ve repetint en diversos mitjans de comunicació –la major part, en Levante-EMV-, conferències, taules redones, etc, des de fa més de trenta anys, tesi doctoral compresa. Fornés i Pérez-Costa és Doctor en Filologia Catalana per la Universitat de València, 2004. La seua tesi doctoral El pensament panoccitanista va obrir la recerca científica a tot l'àmbit occitanoromànic, de manera que, en l'actualitat, l'autor defén la postura de no discutir sobre qüestions lingüístiques (el Conflicte Lingüístic, la Batalla de Valéncia) si els contendents no se situen en el marc d'investigació del diasistema occitanoromànic. Assegura que en les discussions

entre els líders Joan Fuster, Manuel Sanchis Guarner, etc. amb Xavier Casp, Miquel Adlert, etc. no estava present l'element principal: la visió cultural i històrica global incloent-hi la cultura d'Òc. I tal mancança és la causant de les discussions que han sigut i són en l'actualitat estèrils absolutament.

L'autor ha repetit en diverses ocasions que els filòlegs valencians acaben la carrera sent uns analfabets en la llengua que Pompeu Fabra qualificà de "bessona", la llengua d'Òc, i tal ignorància continua fent gran la incomprensió dels dèficits que patim els valencians i valencianes actualment. En mans alienes tenim bancs, diaris, clubs de futbol, etc. La identitat que es diu que no té el poble valencià és, en bona part, la conseqüència del dèficit que el secessionisme lingüístic catalanista va causar als valencians. I ja se sap que "Qui perd els orígens perd identitat".

Per a resoldre el Conflicte Lingüístic Valencià, el real: Català versus valencià, i els seus problemes de manca d' identitat, diglòssia interna, etc., que els teòrics ni anomenen; (i que van més allà del que els teòrics sí que repetixen constantment: les relacions amb el castellà, diglòssia externa) l'autor propugna estudiar, en primer lloc, la llengua "bessona" occitana en totes les seues modalitats lingüístiques. Només quan hi haurà diversos filòlegs valencians especialistes formats en eixos coneiximents, es podrà arribar al Consens que obligatòriament han de fer algun dia l'AVL i la RACV. Hem de tornar a les arrels: a la concepció que el fundador de Lo Rat Penat, el genial renaixencista Constantí Llombart, tenia de la llengua i de la nostra família lingüística. I hui ho podem fer, i ho fem, amb les armes que l'estructuralisme i la sociolingüística mos proporcionen.

Col.lecció Després de la Batalla 6
Lluís Fornés: Mosatros els valencians i valencianes.
CIRD'ÒC-Valéncia. 2020
Voro López.

Títul provocador i evocador per a un anàlisis sense sectarisme del conflicte llingüístic i identitari valencià, que fa un examen previ i objectiu de les causes i de les dos postures enfrontades en la Batalla de Valéncia, i propon que no hi haja ni "*vencedors ni vençuts*". El "*tots són nostres*" del Dr. Fornés és un crit conciliador, convençut de que "*cadascun dels bàndols va aportar lo que considerava millor per a la societat valenciana*", pero posant un punt i a banda tant en l'enfrontament com en les teories. Propon recuperar la perspectiva del sistema llingüístic complet, el "*diasistema occitano-romà*", a on té cabuda per dret propi una llengua valenciana. Molts dels artículs publicats per l'autor en Levante durant anys i que el llibre reproduïx transiten per esta senda.

Fornés ampra un valencià que mamprén un camí encara per fer, pero en l'objectiu de trobar un model de llengua viva i natural "*la llengua valenciana del sigle XXI*", i escomença a deixar a part el "*llenguatge inorgànic, artificial i absurd*", les "*formes alienes, alienades i alienants que ha adoptat l'Alienació Elitista*"; pero en esta qüestió encara queda molt de camí i… moltes pedres per davant.

Lluís Fornés, Mosatros els valencians i les valencianes, Valéncia, Centre Internacional de Recerca i Documentació Científica (CIRD'Òc), 2020, 516 ps.

Jordi Colomina

El llibre inclou un extens i oportú pròleg (ps. 9-21) de Ferran Belda, director del diari Levante (a on van aparéixer la immensa majoria dels treballs que constituïxen el llibre), que ens oferix notícies molt valuoses sobre la carrera musical de Lluís el Sifoner, des d'aquells llunyans inicis en el Festival de Xàtiva de 1975 fins a l'injust boicot de ls seues intervencions en els concerts en el Principal en 1990, que no aconseguí acabar amb el nostre cantant, però sí deixar-lo greument marginat. També explica el térbol afer de les famoses 500 paraules d'Amadeu Fabregat, tan injustament combatudes pel purisme unitariste d'aquells anys de l'inici de les emissions de Canal Nou, quan lo que pretenien era un necessari acostament al parlar dels valencians. Belda afirma encertadament que "Fornés ha criticat, ha maleït, ha destralejat [...]; les ha fetes, si es vol, de tots els colors; però ha contribuït a eixamplar el coneiximent que tenim de la nostra realitat cultural perque mai no ha defallit; mai no s'ha deixat amilanar; ha continuat treballant a contracorrent i sovint a contracor" (p. 19).

Especialment valuosa és la "Introducció preliminar" (ps. 24-48), a on l'autor ens proporciona una excel·lent síntesi del seu pensament sobre la identitat de la llengua valenciana i de les conseqüències socials que s'han derivat del que ell anomena "els dos plantejaments incorrectes de la qüestió". És l'única part del

llibre escrita expressament per al llibre i em sembla que oferix un plantejament molt plausible. Critica amb encert tant les mancances de la teoria mossarabista i en general dels plantejaments que voldrien una llengua valenciana independent, com les dels que voldrien un català independent del conjunt occitanoromànic. Conclou, amb benvinguda prudència, que "la Batalla de Valéncia, el conflicte lingüístic valencià –a causa de la pugna català versus valencià– és probablement [cursiva nostra] la conseqüència dels problemes, de les mancances, que presenten les teories lingüístiques que els han sustentat" (p. 46).

La primera part de l'obra, la més extensa (ps. 49-309) es dedica a tractar aspectes relacionats amb la llengua valenciana. S'inicia (ps. 51-66) amb un interessant text inèdit escrit per l'autor com a informe per al llibre Dolor de llengua(2002), d'Enric Larreula, a on s'aporta "documentació irrefutable perquè no es puga dubtar de la veracitat de la seua experiència personal especialment dolorosa" (p. 109). Larreula encapçalava l'apartat dedicat a Lluís Fornés com a "Dolor de llengua de les persones que han quedat entre dos focs". El text, datat al 1996, és una bonica autobiografia dels seus anys d'activisme en l'organització de pares, alumnes i professor per l'ensenyança pública en valencià, dels problemes causats per les paraules de RTVV i dels seus accidentats inicis com a estudiós occitanòfil: anys d'amor i de dolor de llengua contats amb sinceritat i amb autenticitat.

En l'apartat dedicat a llengua i recerca científica (ps. 67-100) trobem aclaridors articles sobre el lloc del valencià-català-balear en el conjunt occitanoromànic i sobre els grans beneficis que

reportaria al seu estudi la inclusió de la nostra llengua en el seu marc natural. La seua proposta de "trencar amb l'absurda dicotomia actual" pretén ser el remei que podria acabar "definitivament amb el malestar social dels valencians" (p. 77). Tanmateix, al meu parer, el conflicte lingüístic valencià es va produir pel fet de postular el valencià com a "dialecte" de la "llengua catalana", pel fet de plantejar la reivindicació de la valencianitat com a subsidiària de la catalanitat. Si s'haguera reivindicat des de primera hora la denominació "llengua valenciana" en el País Valencià amb la mateixa jerarquia i dignitat que "llengua catalana" en Catalunya, estic segur que ens hauríem evitat la nefasta Batalla de Valéncia. El reconeiximent de la pertanyença del valencià-català-balear al conjunt occitanoromànic evidentment també haguera contribuït a compendre millor eixa mateixa jerarquia i dignitat entre el valencià i el català, varietats germanes dins del conjunt de les descendents de la llengua d'oc, l'antiga llengua dels trobadors.

Els articles inclosos en l'apartat dedicat a l'ensenyament de la llengua (ps. 101-135) fornixen abundoses dades sobre els inicis de la Coordinadora de Pares, Professors i Alumnes per l'Ensenyament en València, embrió del que seria després el moviment de l'Escola Valenciana.

Interessant és la reivindicació que Fornés fa del pronom mos (ps. 135-140), complementària de la defensa de mosatros (ps. 23-25). Mentres que mos és variant general en valencià i en balear i també coneguda en alguns parlars catalans i en aranés, mosatros és peculiar del valencià. Té raó en defensar les dos formes, en

contra de la marginació que han patit en el valencià modern, tant en les files de l'unionisme catalaniste (que preferix ens) com en el secessionisme valencianiste (que s'estima més nos). Contrasta esta automarginació per parts dels valencians amb l'orgull amb que els balears usen en registres orals les formes mos i noltros. Pero s'hauria de deixar clar, en tot cas, que són variants perfectes per als usos orals i col·loquials, pero no per als usos formals, a on s'han d'usar les variants clàssiques nos, ens i nosaltres, germanes de les occitanes nos i nosautres.

En la part central del llibre (ps. 141-309) es reunixen articles amb idees innovadores sobre la llengua valenciana, sobre la interjecció xe i el seu controvertit orige, sobre els precedents de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua i sobre els problemes del model de llengua en els mitjans audiovisuals i en el teatre.

La part final del llibre (ps. 311-509) s'arrepleguen les propostes de Fornés per a un valencianisme de consens. A vegades polemitzant amb autors com F. de P. Burguera, a voltes elogiant aportacions com l'obra d'A. Ahuir sobre literatura valenciana medieval, o la Història de la literatura valenciana de Josep Lluís Sirera, pero sempre intentant bastir ponts entre les dos sensibilitats en conflicte, i sempre intentant mostrar els efectes benèfics d'obrir nous horitzons a la llengua i a la cultura valenciana adoptant el marc del conjunt occitanoromànic. Així mateix, proposant la superació del conflicte amb iniciatives innovadores com la de la campanya "Tots són nostres", per animar als valencians a considerar com a propis tant als homenots d'un bàndol com els de l'altre: tant Joan Fuster com

Xavier Casp, tant Sanchis Guarner com Fullana, tant Ausias March com Miguel Hernández. I tractant de generalitzar denominacions estèrilment vinculades només a un sector, afirmant rotundament que “la llengua valenciana és la llengua del País Valencià”(p. 406).

I tot això escrit en un estil amé i divertit i en un model de llengua ben ric, amb aportacions lèxiques i fraseològiques valuoses, generalment procedents de la seua Marina Alta, pero també del valencià central, com ara escorribandes (p. 79), minfla (p. 120), malvar (p. 233 i 331), bufes de pato (p. 139), uns mesos ha (p. 142), ara poc ha (p. 148), traure trellat (p. 246), la cançó de l’enfadós (p. 304), una micona (p. 307), arribar (o traure) a carregador (p. 315 i 376), de pa i peixet (p. 324), ni per espillera (p. 369), baixar de la figuereta (p. 372) o tocar el viu (p. 466). I inclús, si cal, escrivint en occità estàndard (ps. 433-4 i 443-4) per a mostrar la viabilitat de les relacions lingüístiques amb els germans del nord del Pirineu.

En definitiva, un nou llibre que constituïx una magnífica aportació a la nostra llengua i a la nostra cultura. La publicació en format de llibre d’estos articles publicats en els darrers trenta anys en el diari Levante ens ajudaran a conéixer millor una época decisiva per al futur de la llengua valenciana i del poble valencià. El nostre agraïment i la nostra enhorabona a Lluís Fornés, per la seua tasca infatigable i impagable.

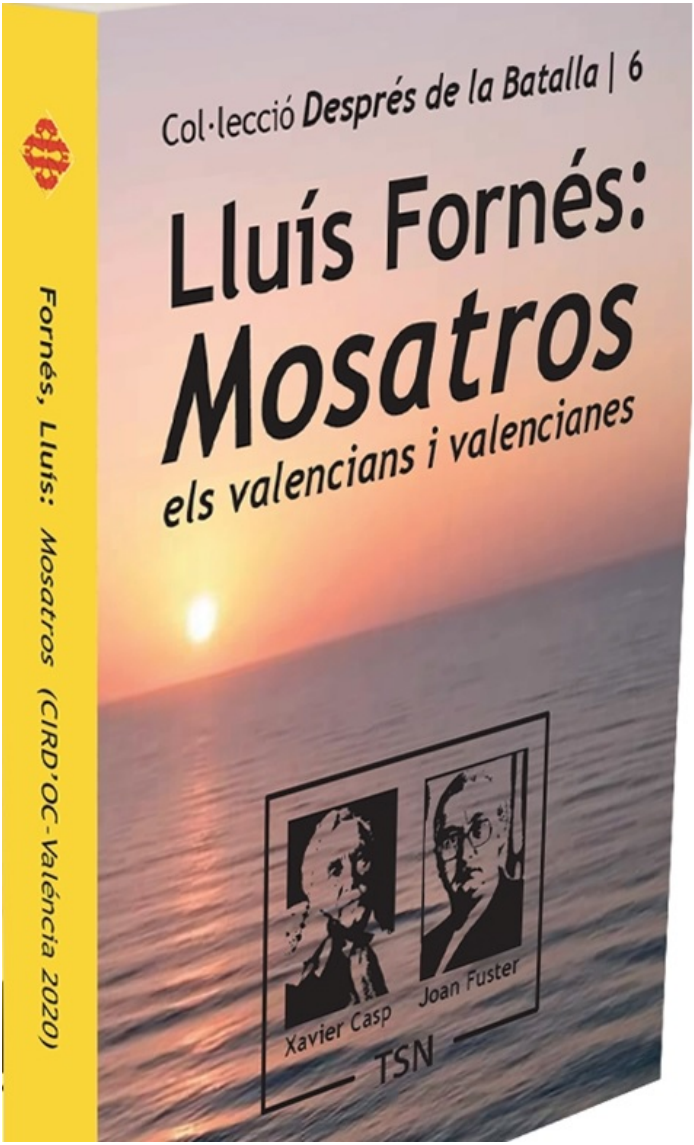
Col·lecció Després de la Batalla | 6
Lluís Fornés:
Mosatros
els valencians i valencianes
Xavier Casp
Joan Fuster
TSN
Fornés, Lluís: Mosatros (CIRD'OC-València 2020)